

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів**

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Фінанси»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 «Управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Кредитні відносини між Україною та МВФ під час війни»

здобувача Білоусова Романа Анатолійовича

**Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент, Гладченко Лідія
Петрівна**

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

**Завідувач кафедри: доктор економічних наук, професор,
Буряченко Андрій Євгенович**

(підпис)

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ ТА ЙОГО ВЗАЄМОВІДНОСИН З УКРАЇНОЮ.....	6
1.1. Призначення та засади кредитної діяльності МВФ як міжнародної фінансової організації.....	6
1.2. Нормативно-правове регулювання кредитних відносин України з МВФ...	14
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА МВФ.....	20
2.1. Характеристика кредитних інструментів МВФ.....	20
2.2. Умови кредитування України з боку МВФ.....	30
2.3. Аналіз заборгованості України перед МВФ.....	37
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МВФ.....	43
3.1. Проблемні аспекти кредитних взаємовідносин України з МВФ.....	43
3.2. Перспективні напрями співробітництва України з МВФ.....	48
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МВФ	Міжнародний валютний фонд;
МФО	Міжнародна фінансова організація;
НБУ	Національний банк України;
ООН	Організація Об'єднаних Націй
GRA	Рахунок загальних ресурсів
PRGT	Трастовий фонд на цілі скорочення бідності та сприяння економічному зростанню
RST	Трастовий фонд на цілі досягнення стійкості та довгострокової сталості
SBA	Домовленості про кредит «Стенд-бай»
SCF	Кредитний механізм «Стенд-бай»
EFF	Механізм розширеного кредитування
ECF	Розширений кредитний механізм
RFI	Інструмент прискореного фінансування
RCF	Механізм прискореного кредитування
FCL	Гнучка кредитна лінія
SLL	Лінія короткострокової підтримки ліквідності
PLL	Лінія превентивної підтримки та ліквідності
RSF	Механізм фінансування для досягнення стійкості та довгострокової сталості
СПЗ	Спеціальні права запозичення
ВВП	Валовий внутрішній продукт
UCT	Програма якості верхнього кредитного траншу
Мінфін	Міністерство Фінансів України
ЄС	Європейський Союз
ВРУ	Верховна Рада України
ДМС	Державна митна служба України
ДПС	Державна податкова служба України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний стан фінансово-економічної ситуації в Україні є наслідком взаємодії різних чинників, результатом якої стало зростання рівня інфляції, зменшення виробництва в країні та падіння ВВП. В таких надскладних умовах, Україні вкрай потрібна підтримка Міжнародних фінансових організацій. Однією з провідних МФО у світі є Міжнародний валютний фонд, з яким Україна тісно співпрацює вже більше 30 років. Взаємовідносини з МВФ, дозволяють Україні залучитися фінансовою, технічною та аналітичною допомогою, яка має вкрай важливе значення в стабілізації кризової ситуації, спричиненої війною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження історії, правового статусу та діяльності МВФ проводили ряд авторів, це, зокрема: Гладченко А.Ю., Гордєєва Т.Ф., Колінець Л.Б., Кушнір Н.О., Олійник А.А., Патика Н.І., Сазонець І.Л., Стойка І. І., Циганкова Т.М., Шинкар В.А., Яцко Г.В., Яцко Л.Б. Питанням співробітництва України та МВФ займалися: Атаманчук З.А., Клименко К.В., Кульбіда М.В., Лабунська А.В., Лісна В.Г., Савостьяненко М.В., Самарічева Т.А., Чайковський Я. І.

Мета дослідження: дослідити кредитні відносини між Україною та МВФ та розробити пропозиції щодо їх удосконалення.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи необхідно вирішити такі **завдання:**

- розкрити призначення та засади кредитної діяльності МВФ як міжнародної фінансової організації;
- дослідити нормативно-правове регулювання кредитних відносин України з МВФ;
- дати характеристику кредитних інструментів МВФ;
- дослідити умови та виявити специфіку кредитування України з боку МВФ;

- проаналізувати заборгованість України перед МВФ;
- визначити та розкрити проблемні аспекти кредитних взаємовідносин України з МВФ;
- обґрунтувати перспективні напрями співробітництва України з МВФ.

Об’єкт дослідження: кредитні відносини, які виникають у процесі співробітництва України з Міжнародним валютним фондом.

Предмет дослідження: відносини між урядом України та МВФ щодо кредитної та технічної підтримки, яка надається у процесі співробітництва під час війни.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, спостереження, узагальнення абстрагування, порівняння, а також розрахунково-аналітичні методи.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. У роботі систематизовані теоретико-методичні та нормативно-правові питання кредитних відносин України з МВФ. Результати аналізу та практичні рекомендації можуть бути враховані під час удосконалення законодавства України з питань валютно-фінансових відносин з МВФ.

Інформаційна база дослідження: нормативно-правових документах, наукових дослідженнях вітчизняних науковців та іноземних спеціалістів у сфері кредитних взаємовідносин з МВФ, звітних та статистичних даних Міністерства фінансів України, НБУ та Міжнародного валютного фонду.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ ТА ЙОГО ВЗАЄМОВІДНОСИН З УКРАЇНОЮ

1.1 Призначення та засади кредитної діяльності МВФ як міжнародної фінансової організації

Сучасний рівень розвитку міжнародних економічних відносин та поглиблення процесу глобалізації ставлять перед міжнародною спільнотою нові виклики, що стосуються співпраці між національними урядами та взаємодії державного та приватного секторів економіки. З метою сприяння розвитку міжнародної торгівлі були створені різноманітні міжнародні та регіональні організації, серед яких найбільший вплив має Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ) [1, с. 161].

Міжнародний валютний фонд, утворений в рамках Бреттон-Вудської конференції (Валютно-фінансової конференції Організації Об'єднаних Націй, англ. The United Nations Monetary and Financial Conference) в 1944 році, є спеціалізованою установою ООН, яка має на меті сприяти розвитку міжнародній торгівлі. Основна роль МВФ полягала в регулюванні валютно-кредитних відносин країн-членів та наданні їм фінансової підтримки у разі виникнення валютних труднощів, пов'язаних з дефіцитом платіжного балансу. Організація надає державам-членам кредити в іноземній валюті для покриття дефіциту платіжних балансів та підтримки макроекономічної стабілізації структурних реформ в їхній економіці.

У 1945 році МВФ отримав мандат на підтримку стабільності обмінного курсу та коригувати периферійні дисбаланси, які характерні для його держав-членів. Отже, завданням МВФ, серед іншого, було виступати посередником між країнами з різним рівнем економічного розвитку. Ще одним з завданням МВФ було

встановлення обмежень на зміни обмінного курсу між доларом США та національними валютами країн.

У 1973 році, внаслідок падіння курсу долара США, Міжнародний валютний фонд отримав додаткові повноваження. Поступово МВФ посилив свою впливовість, розширивши свої інтервенції, включаючи менш чітко визначену і набагато ширшу мету підтримання фінансової та економічної стабільності в країнах-членах. Політичні рекомендації, конкретні програми стабілізації заохочення реформ – це інструменти, якими МВФ намагався досягти своїх цілей. [2, с. 21–22].

Завдання, які МВФ виконує для досягнення своєї цілі представлено на рисунку 1.1.

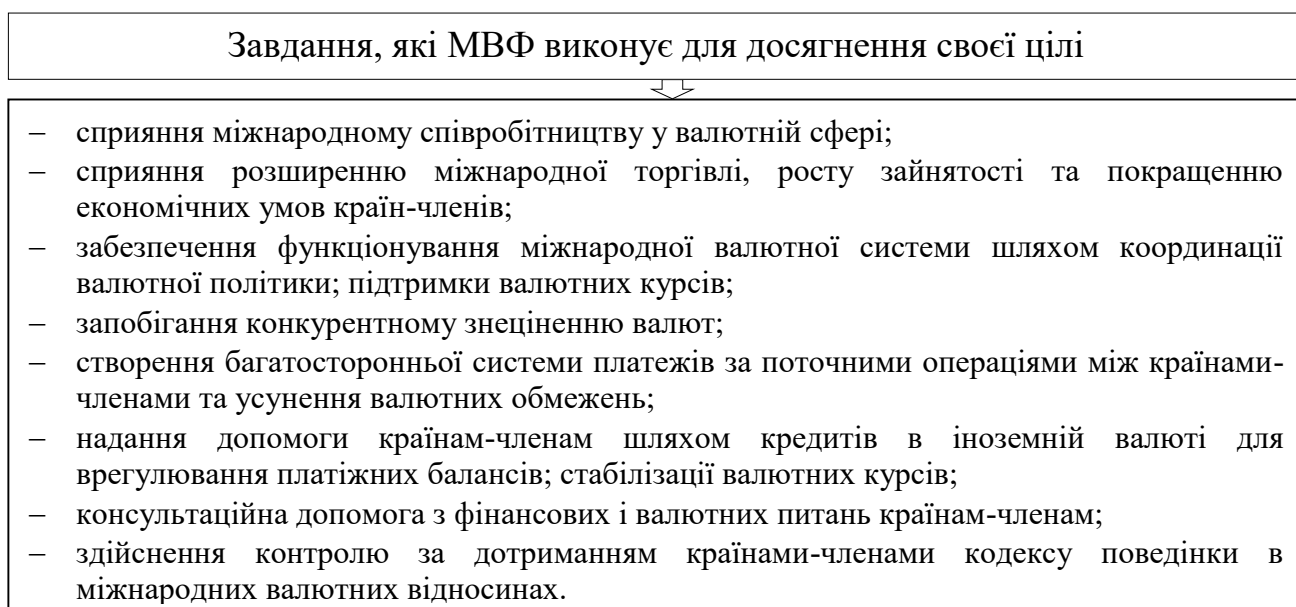

Рисунок 1.1 – Завдання, які МВФ виконує для досягнення своєї цілі [3, с. 124]

На сьогоднішній день МВФ виконує такі функції :

- кредитно-фінансова діяльність. МВФ відіграє центральну роль в урегулюванні криз. Кредити, які надаються МВФ, спрямовані на допомогу державам-членам у вирішенні проблем з дефіцитом платіжного балансу, стабілізації фінансово-економічної сфери та відновлення стійкого зростання економіки;

- здійснення нагляду за валютною політикою країн-членів (надання рекомендацій державам-членам щодо вжиття заходів політики, які можуть допомогти в досягненні макроекономічної стабільності, прискоривши тим самим економічне зростання і скоротивши бідність);
- надання технічної допомоги. Технічна допомога полягає у допомозі країнам-членам проведення обґрунтованої економічної політики, а також у підготовці кадрів для реалізації такої політики [1 с. 162; 4, с. 47].

Кредитно-фінансова діяльність є основною функцією, яку виконує МВФ. Механізм кредитування Міжнародного валютного фонду передбачає надання країнам-членам фінансової допомоги у вигляді кредитів з метою покращення фінансово-економічної ситуації країни-члена. Загалом, кредити МВФ призначені для сприяння у вирішенні проблем платіжного балансу, стабілізації економіки і відновленні стійкого економічного зростання [5, с. 331].

На відміну від банків розвитку, Міжнародний валютний фонд не надає кредити під конкретні проекти. Натомість країни, що постраждали від криз, отримують фінансову підтримку МВФ, що дає їм можливість проводити політику відновлення економічної стабільності та зростання. Також МВФ надає превентивне фінансування державам-членам для допомоги у запобіганні кризових ситуацій та подолання проблем з дефіцитом платіжного балансу.

З вищезазначеного стає зрозумілим, що МВФ відіграє значну роль у забезпеченні глобальної фінансової стабільності. Зважаючи на це, МВФ визначив три основні цілі проведення кредитно-фінансової діяльності:

- мінімізація цінових шоків та сприяння належному обслуговуванню заборгованості;
- створення сприятливих умов для залучення фінансування від інвесторів та донорів;
- раннє запобігання виникненню криз.

Кредитування МВФ покликане дати державам, що зіткнулися з проблемою дефіциту платіжного балансу та кризовою ситуацією, умови для коригування заходів економічної політики, щоб створити умови для стабільного

функціонування економіки та сталого зростання. Кредитні інструменти різняться залежно від обставин у конкретній країні. Наприклад, держава, що переживає раптове падіння цін на основні статті експорту, може потребувати фінансової підтримки в процесі реалізації заходів щодо зміцнення економіки та диверсифікації експорту. Країні, яка зіткнулася з серйозним впливом капіталу, необхідно відновити довіру інвесторів, усунувши проблеми, які спричинили відтік капіталу – можливо, процентні ставки надто низькі, бюджетний дефіцит і накопичений державний борг зростають надмірно швидко або банківська система характеризується неефективністю чи слабким регулюванням.

Без своєчасного фінансування з боку МВФ процес коригування економічної політики в тій чи іншій країні може виявитися більш різким та складним. Наприклад, якщо інвестори не готові продовжувати фінансування, країна може зіткнутися з болючим скороченням державних витрат, імпорту та економічної активності. Проте, фінансова підтримка МВФ буде сприяти більш поступовому та простому врегулюванню кризової ситуації. Оскільки кредитування МВФ зазвичай супроводжується комплексом заходів, що коригують економічну політику держави-позичальника, воно служить знаком того, що впроваджуються належні політичні дії, тим самим, заохочуючи повернення приватних інвесторів. У країнах з низькими доходами кредитування МВФ, як правило, спричиняє такі побічні ефекти: стимулювання фінансової підтримки з боку інших донорів та партнерів по розвитку[6].

Держави, що притримуються стійкої економічної політики, можуть отримати доступ до ресурсів, при цьому умови, що висувуються з боку МВФ до країни-позичальника реалізації кредитної програми, відсутні або мають обмежений характер. Іншими словами, МВФ надає фінансову допомогу державам-членам, а також співпрацює з їх урядами, щоб забезпечити раціональне залучення наданих коштів. Для чого міжнародна організація накладає на країну-позичальника інколи обов'язкові умови, а інколи вмови, що носять рекомендаційний характер [1, с. 162].

Кредитний механізм МВФ – це складний процес, який складається з наступних етапів:

1. Запит на кредитування – держава-член МВФ, яка потребує фінансової допомоги, звертається із запитом до МВФ. Запит повинен містити інформацію про економічну ситуацію країни та причини, які призвели до потреби в фінансовій допомозі.

2. Оцінка ситуації – МВФ проводить оцінку економічної ситуації країни, що подала запит на кредит, та визначає можливість надання фінансової допомоги.

3. Погодження умов – якщо МВФ визнає, що державі потрібна фінансова допомога, МВФ узгоджує з країною-позичальником умови кредитування (серед них: розмір кредиту, строк погашення, процентна ставка та програма заходів економічної політики) перш ніж надати фінансові ресурси. Найчастіше зобов'язання країни-позичальника щодо реалізації певних заходів політики є невід'ємною частиною кредитування МВФ.

4. Затвердження позики – після узгодження умов програма заходів, що лежить в основі угоди, представляється Виконавчій раді МВФ у «Листі про наміри» та детально описується в «Меморандумі про взаєморозуміння». Уповноважені співробітники МВФ рекомендують Виконавчій раді схвалити наміри країни в галузі економічної політики та запропонувати фінансування. Цей процес може бути прискорений в рамках спеціальних фінансових програм.

5. Моніторинг – після того, як Виконавча рада МВФ затвердить кредит, МВФ стежить за тим, як держави-члени реалізують заходи економічної політики, що лежать в його основі. Повернення країни на шлях економічного та фінансового оздоровлення гарантує погашення кредиту перед МВФ [6].

Основною перевагою кредитів МВФ, на сьогоднішній день, залишається низька процентна ставка (реальна відсоткова ставка за кредитом МВФ завжди є нижчою від середньої ринкової, відсоткова ставка оцінюється Офісом незалежної оцінки МВФ) [5, с. 331].

Загалом МВФ здійснює свою кредитно-фінансову діяльність позичаючи кошти за непільговими відсотковими ставками і надаючи країнам, що розвиваються, кредити на пільгових умовах, при яких процентні ставки є низькими, а в деяких випадках – нульовими [1, с. 163]. «Дешеві» позики МВФ протягом

довгого часу привертають увагу широкого кола держав (потенційних позичальників), з цього випливає, що кредити від Міжнародного валютного фонду користуються популярністю. Таким чином, МВФ постійно вдосконалює свою кредитно-фінансову діяльність та підлаштовує її під реалії економічної ситуації сьогодення.

Довгий час основним інструментом Міжнародного валютного фонду для надання кредитів за загальними умовами були угоди про кредити «стенд-бай». Цей інструмент був введений 1952 року з метою надання короткострокової фінансової допомоги державам членам, які відчують потребу у фінансуванні платіжного балансу. Проте після світової фінансової кризи 2007-2009 років МВФ впровадив нові інструменти кредитування. Однією з головних цілей було розширення арсеналу інструментів для запобігання кризам, шляхом створення Гнучкої кредитної лінії (FCL) та Лінії превентивної підтримки ліквідності (PLL). Окрім того, був розроблений Інструмент для прискореного фінансування (RFI), який, в теперішній час, використовується в широкому спектрі обставин, замінивши собою політику екстреної допомоги МВФ. Також у списку [7, с. 28].

На сьогоднішній день, МВФ має у розпорядженні низку кредитних інструментів для задоволення різних потреб з урахуванням конкретних обставин держав-членів (табл. 1.1).

Країни-члени МВФ, які відчують фактичну чи потенційну потребу в зовнішньому фінансуванні, мають доступ до Рахунку загальних ресурсів (GRA) на непільгових умовах (ринкові відсоткові ставки), також МВФ надає пільгову фінансову підтримку країнам-члени, які відповідають критеріям PRGT (на даний момент за нульовими відсотковими ставками) через Трастовий фонд на цілі скорочення бідності та сприяння економічному зростанню (PRGT), який більшою мірою адаптований до різноманітних умов та потреб країн з низькими доходами. Трастовий фонд на цілі досягнення стійкості та довгострокової сталості (RST) пропонує більш довгострокове фінансування за доступними відсотковими ставками країнам з низькими доходами та вразливим країнам із середніми доходами, які прагнуть підвищити стійкість до зовнішніх потрясінь.

З огляду на різні обставини та труднощі в різних країнах передбачається, що програми, які підтримуються за рахунок коштів GRA, будуть спрямовуватися на врегулювання проблем платіжного балансу держав-членів, тоді як програми PRGT передбачають більш тривалий термін для вирішення цих проблем. Фінансування за рахунок коштів RST надається для вирішення довгострокових викликів, включаючи зміну клімату та забезпечення готовності до пандемій [6].

Таблиця 1.1 – Фінансові програми МВФ для підтримки країн-членів

Назва	Повна та скорочена назва англ. мовою	Фінансування	Вимоги програми	Термін надання	Процентна ставка	Обсяг кредитування, у відсотках від квоти, %	Термін повернення позики, років
Домовленості про кредит «стенд-бай»	Stand-by Arrangement (SBA)	GRA	Досягнення програмних цілей	До 3 років, але зазвичай 12-18 місяців	Ринкова	200-600	3.25-5
Кредитний механізм «стенд-бай»	Stand-by Credit Facility (SCF)	PRGT		Від 1 до 3 років	0	145-435	4-8
Механізм розширеного кредитування	Extended Fund Facility (EFF)	GRA		До 4 років	Ринкова	200-600	4.5-10
Розширений кредитний механізм	Extended Credit Facility (ECF)	PRGT		3-4 роки з можливістю продовження до 5 років	0	145-435	5.5-10
Інструмент прискореного фінансування	Rapid Financing Instrument (RFI)	GRA	Усунення негативних факторів (надається без вимоги фактичного виконання умов)	Одноразова виплата	Ринкова	50-183.33	3.25-5
Механізм прискореного кредитування	Rapid Credit Facility (RCF)	PRGT			0		5.5-10
Гнучка кредитна лінія	Flexible Credit Line (FCL)	GRA	Відсутні, оскільки механізм передбачає міцні засади економічної політики	1 або 2 роки	Ринкова	Потреба в ресурсах оцінюється у кожному конкретному випадку	3.25-5
Лінія короткострокової підтримки ліквідності	The Short-term Liquidity Line (SLL)			1 рік		200	1
Лінія превентивної підтримки та ліквідності	Precautionary and Liquidity Line (PLL)		Виконання критеріїв ефективності	6 місяців (механізм підтримки ліквідності) або 1-2 роки	Ринкова	150-600	3.25-5
Механізм фінансування для досягнення стійкості та довгострокової сталості	The Resilience and Sustainability Facility (RSF)	RST	Досягнення програмних цілей	Мінімальна тривалість 18 місяців, не може перевищувати одночасну програму якості UCT	Доступна; рівнева структура	75-150	10,5-20

Джерело: розроблено автором на основі [6]

Дослідивши фінансово-кредитну діяльність МВФ, можна сказати, що вона базується на гнучкій системі фінансових інструментів, призначених для надання державам-членам фінансової допомоги відповідно до їх потреб. Кожна кредитна програма МВФ має свої особливості, які слід враховувати при виборі відповідного інструменту для досягнення конкретних цілей.

Діяльність МВФ в сфері нагляду складається з двох основних аспектів: двостороннього нагляду, який включає оцінку політики кожної держави-члена та надання рекомендацій стосовно цієї політики, а також багатостороннього нагляду, який передбачає моніторинг світової економіки.

Сам процес нагляду за валютною політикою держави-члена складається з трьох етапів, а саме:

- 1) аналіз та оцінка рівня країни, валютного курсу та вибору режиму курсоутворення;
- 2) надання рекомендацій з питань валютної політики (включаючи розгляд Виконавчою радою МВФ);
- 3) безперервний моніторинг між циклами та здійснення подальшого нагляду.

На кожному етапі втілюються двосторонні та багатосторонні компоненти, притаманні будь-якій діяльності зі спостереження [8, с. 35].

Моніторинг з боку МВФ, як правило, передбачає щорічні візити до країн-членів. Під час цих візитів співробітники МВФ обговорюють з представниками уряду та центрального банку ризики для внутрішньої та глобальної стабільності, а також заходи економічної політики та реформи для подолання цих ризиків. Ці обговорення зосереджені на питаннях курсової, грошово-кредитної, податково-бюджетної та фінансової політики. Співробітники МВФ, зазвичай, проводять зустрічі з членами законодавчих органів, представниками бізнесу, профспілок та громадськості. Всебічні обговорення з різними групами дозволяють поліпшити оцінки економічної політики та перспектив розвитку кожної країни.

Після завершення оцінки співробітниками МВФ, Виконавчій раді МВФ надають звіт для обговорення. Думки Виконавчої ради МВФ щодо звіту

повідомляються офіційним органам країн, завершуючи процес, відомий як консультація відповідно до статті IV. В інтересах забезпечення прозорості більшість держав-членів публікують звіт персоналу та аналітичні матеріали, що додаються до нього, а також думки Виконавчої ради МВФ, висловлені в заяві для громадськості [6].

Ще один напрям діяльності МВФ – це технічна допомога, що полягає в підтримці країн-членів у впровадженні ними різних заходів стосовно монетарної політики, валютної політики, банківської діяльності, бюджетної і податкової політики, укладання статистики, розробки фінансового й економічного законодавства та підготовки кадрів для реалізації реформ. Технічна допомога забезпечується через направлення місій МВФ у центральні банки, міністерства фінансів та інші відомства країни. Така допомога надається на прохання країни-члена МВФ. Експерти місії зазвичай працюють у країні протягом двох-трьох років [1, с. 164].

Загалом, Міжнародний валютний фонд відіграє ключову роль у світовій економіці, надаючи фінансову підтримку державам, що знаходяться в складних економічних ситуаціях, тим самим сприяючи стабільності міжнародного фінансового ринку. Діяльність МВФ спрямована на сприяння міжнародній торгівлі, забезпечення економічного зростання та збалансованого розвитку країн-членів.

1.2 Нормативно-правове регулювання кредитних відносин України з МВФ

Після здобуття Україною незалежності перед новоспеченою державою постала низка проблем економічного та політичного характеру. Вирішення цих проблем вимагало значних фінансових ресурсів, в результаті, така необхідність посприяла співробітництву України з міжнародними фінансовими організаціями. Відповідно до Закону України «Про вступ України до Міжнародного валютного

фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 24 червня 1992 р. № 2402-XII Україна стала членом Міжнародного валютного фонду [9].

Згідно з вищезазначеним Законом: Прем'єр-міністру України або іншій уповноваженій ним особі передаються повноваження щодо підписання угод із МВФ; Кабінет Міністрів України набуває повноважень від імені України щодо сплати або внесення іншим чином платежів до МВФ; на Міністерство фінансів України як фінансового агента покладається здійснення всіх фінансових операцій між Україною та міжнародними фінансовими організаціями; Україна виступає як позичальник; Національний банк України – банк-депозитарій коштів МФО, які здійснюють фінансування в межах України; в разі потреби Мінфін або НБУ видають інструкції, необхідні для виконання зобов'язань України. Окрім того, НБУ є розпорядником кредитів, отриманих від МВФ, а обслуговування та погашення наданих кредитів здійснюється його коштом [9; 10, с. 50].

Для того, щоб стати державою-членом МВФ, вступити з ним у міжнародні правовідносини, Україна пройшла усі необхідні процедурні стадії, передбачені Статтями Угоди МВФ та його внутрішніми правилами. 27 грудня 1991 р. Уряд України звернувся до МВФ із проханням про надання членства у Міжнародному валютному фонді. Заява спочатку була розглянута Виконавчою радою МВФ. Виконавча рада відповідно до Розділу 21 Процедурних норм МВФ провела консультацію з представником України, де були погоджені терміни і умови, що зроблять можливим допуск України до членства у Міжнародному валютному фонді. 10 квітня 1992 р. Виконавча рада вирішила, що заява України відповідно до Розділу 13 Процедурних норм МВФ має бути розглянута до наступної чергової регулярної сесії Ради керуючих і представлена на її розгляд для схвалення без проведення засідання. 27 квітня 1992 р. Рада керуючих МВФ розглянула рекомендації Виконавчої ради і ухвалила Резолюцію МВФ № 47-5 про членство України, в якій були викладені умови членства України в цій організації. Відповідно до цих умов квота України мала становити 665 млн СПЗ, а підписний

внесок України буде дорівнювати її квоті. Було передбачено, що 22,7% її підписного внеску Україна сплатить в СПЗ або у валютах інших держав-членів обраних Директором-розпорядником з тих валют, які МВФ отримуватиме відповідно до чинного оперативного бюджету під час платежу. Залишок підписного внеску мав бути сплачений у валюті України. Підписний внесок Україна була зобов'язана сплатити протягом 6 місяців після набуття членства у Міжнародному валютному фонді [10, с. 132].

Одним з найважливіших завдань МВФ є надання кредитів державам-членам, які зіткнулися з проблемами у сфері платіжного балансу. Ця фінансова допомога сприяє країнам, що стараються поповнити свої міжнародні резерви, стабілізувати національну валюту, забезпечувати оплату імпорту та відновлювати умови для економічного зростання. Держава-член може звернутися до МВФ за фінансовою допомогою у випадках фактичної або потенційної потреби у фінансуванні платіжного балансу. Це означає, що країна не має або не може отримати достатнього фінансування на прийнятних умовах для покриття чистих міжнародних платежів, наприклад, по імпорту або для сплати зовнішнього боргу, за умови збереження достатніх резервів на майбутнє [11, с. 206].

Основним джерелом коштів МВФ для кредитування своїх держав-членів є його власний капітал. МВФ отримує кошти через підписку за квотами та внески, що сплачуються країнами-членами, а також через прибутки, отримані від своєї діяльності. Спільні внески держав-членів у капітал МВФ становлять ресурсний фонд, який використовується для надання фінансової підтримки державам-членам у покритті дефіциту платіжного балансу й реалізації реформ та програм економічної стабілізації. [12, с. 94]. «Допомога Фонду своїм членам не зменшує сукупного обсягу активів МВФ у СПЗ і різних валютах, а лише змінює їх структуру» [13, с. 348]. «Якщо національну валюту країни-боржника купує інша держава-член, то цим погашається її заборгованість перед Фондом» [14, с. 193].

Процедура отримання позики Україною від МВФ такі ж, як і для інших країн-членів:

- 1) спочатку держава висловлює бажання отримати фінансову допомогу,

надіславши запит на кредитування до Міжнародного валютного фонду, але перед офіційним зверненням країна повинна провести консультації з представниками МВФ. Ці консультації включають оцінку економічного та фінансового стану, визначення обсягу потрібної допомоги та умов її надання.

2) після переговорів з представниками МВФ між державою та МВФ укладається й підписується Меморандум про фінансову та економічну політику. Цей документ визначає цілі та комплекс макроекономічних і структурних трансформацій, які уряд країни-позичальника зобов'язується виконувати для отримання кредиту. Далі співробітники МВФ від імені держави-позичальника надають Листа про наміри Виконавчій раді МВФ, яка шляхом голосування членів вирішує питання щодо того, чи варто надавати фінансову допомогу країні [15, с. 50].

Після того, як Виконавча Рада МВФ затвердить кредит, ресурси МВФ, як правило, будуть надаватися траншами відповідно до реалізації програми заходів, що лежить в основі угоди, тим самим посилюючи контроль за використанням коштів. У випадку неналежного виконання зобов'язань, прийнятих відповідно до домовленостей, МВФ має відповідний інструментарій у вигляді призупинення або припинення фінансування, посилення умов фінансування, подовження процедури розгляду заявки на фінансування та інші. Деякі домовленості забезпечують країнам з високими економічними показниками одноразовий негайний доступ до фінансових ресурсів МВФ, що означає відсутність вимог щодо заходів економічної політики [11, с. 206].

Відповідальність за ряд заходів, що включають підготовку до підписання Листів про наміри та забезпечення отримання траншів від МВФ, несе Міністерство фінансів України. Після схвалення відповідного Механізму фінансування Виконавчою радою МВФ, Мінфін розробляє проекти угод між Кабінетом Міністрів та Національним банком України щодо забезпечення фінансовими інструментами, обслуговування та погашення траншів, що надійшли Уряду країни від МФО, згідно з програмою кредитування. Окрім того, Мінфін відповідає за проведення моніторингу виконання програми та фінансової

політики в рамках домовленостей з МВФ [15, с. 50-51].

Головним органом, який бере участь у формуванні державного механізму реалізації норм системи права МВФ, є Верховна Рада України. Шляхом впровадження політики МВФ у фінансово-валютній сфері на території України та шляхом узгодження національного законодавства з правилами МВФ та ЄС, ВРУ прийняла ряд законів, що охоплюють різні аспекти суспільного життя. Наприклад: Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» від 17 липня 2015 р. № 655-VIII; Закон України «Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до ст. XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р.» від 28 грудня 2014 р. № 73-VIII; Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» від 28 грудня 2014 р. № 78-VIII; Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII; Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 рр.» від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII; Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про банки та банківську діяльність” щодо визначення особливостей корпоративного управління в банках» від 04 липня 2014 р. № 1587-VII.

Ще одним важливим органом в Україні, що бере участь у виконанні вимог МВФ, є Кабінет Міністрів України, який приймає рішення у формі постанов КМУ.

Найбільш важливий орган в сфері валютного регулювання, що прийняв значну кількість нормативних актів протягом часу співпраці України з МВФ – це Національний банк України. Наприклад, до таких актів відносяться: Постанова Правління НБУ «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України» від 3 червня 2015 року № 354 та Постанова Правління НБУ «Про особливості здійснення деяких валютних операцій» від 23 лютого 2015 року № 124.

У виконанні вимог МВФ також беруть участь й інші органи, зокрема Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики прийняти певні нормативні акти за вимогою МВФ. Наприклад, одним із таких

актів була Постанова НКРЕ «Про затвердження Порядку розрахунку роздрібних тарифів на електричну енергію, тарифів на передачу електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами, тарифів на постачання електричної енергії за регульованим тарифом у разі застосування стимулюючого регулювання» від 11 липня 2013 року № 900, що стосується підвищення тарифів на електроенергію [10, с. 188-190].

Вступ України до Міжнародного валютного фонду відкрив значні можливості для отримання ресурсів, необхідних для структурної перебудови економіки та розвитку ринкових відносин. Кредитування МВФ тісно пов'язане з регулюванням міжнародної валютно-фінансової системи та сприянням інтеграції України в цю систему. Надання фінансової допомоги Україні з боку МВФ виступає активним важелем впливу на соціально-економічну політику держави, оскільки не лише забезпечує країну ресурсами для проведення необхідних реформ та стабілізації економіки, але й змушує уряд вживати конкретних заходів щодо економічної та фінансової дисципліни, досягнення певних показників.

Отже, нормативно-правове регулювання кредитних відносин України з МВФ є важливим інструментом для забезпечення стійкості та розвитку української економіки, проте його ефективність залежить від вміння збалансувати вимоги міжнародних кредиторів з потребами внутрішнього розвитку країни.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА МВФ

2.1 Характеристика кредитних інструментів МВФ

У 1944 році, під час створення МВФ, планувалося надавання короткострокових позик 44 країнам-членам для розв'язання короткочасних проблем платіжного балансу. Проте в 1970-х роках, з розвитком діяльності МВФ, виникла потреба в перегляді підходів до надання кредитів. В той час, як одні країни-члени продовжували потребувати допомоги для вирішення проблем платіжного балансу, інші стикалися з новими, різноманітними за характером, масштабом та тривалістю викликами [16]. В результаті, на сьогоднішній день, фінансування МВФ здійснюється в рамках 10 кредитних інструментів, які можна поділити на три групи за видами кредитування, а саме: непільгове, пільгове та спеціальне кредитування.

Отже, розглянемо кредитні інструменти МВФ детальніше:

Непільгові програми, що фінансуються за допомогою Рахунку загальних ресурсів (GRA). Усі непільгові інструменти кредитування МВФ пропонуються за ринковою відсотковою ставкою, що відома як «ставка збору» та встановлюється на основі процентної ставки за спеціальними правами запозичення і переглядається щотижня, щоб враховувати зміни в короткострокових процентних ставках на головних міжнародних фінансових ринках:

1) Дововленість про кредит «стенд-бай» (SBA), використовується для надання короткострокової фінансової допомоги країнам, що мають проблеми з фінансуванням дефіциту платіжного балансу.

Отримати допомогу від МВФ, використавши даний кредитний інструмент, мають право усі країни-члени, які відчують фактичну чи потенційну потребу в

зовнішньому фінансуванні. Тривалість даної фінансової програми становить, зазвичай, від 12 до 24 місяців, але не більше 36 місяців. Погашення відбувається протягом 3,25 – 5 років з моменту завершення програми.

Обсяг кредитування: 6 березня 2023 року річний ліміт був тимчасово підвищений на один рік до 200 відсотків квоти, а сукупний ліміт протягом терміну дії угоди був підвищений до 600 процентів квоти.

Умови, що висуваються з боку МВФ країні-позичальнику: економічна політика країни має бути спрямована на вирішення проблем, що спонукали її звернутися за фінансуванням.

МВФ проводить випрати за умови дотримання кількісних критеріїв ефективності впровадження структурних заходів, що мають вирішальне значення для досягнення цілей програми, які оцінюються за допомогою контрольних показників. Виконавча рада МВФ регулярно оцінює хід реалізації програми SBA та може коригувати її для адаптації до змін в економіці позичальника [17].

Окрім того, цей інструмент може використовуватися як *ex-ante*, тобто країна погодила цей механізм, але фактично не використовує наданий кредит, однак якщо ситуація погіршиться, держава може скористатися ресурсами МВФ [16].

2) Механізм розширеного кредитування (EFF) надає фінансову допомогу країнам, що зіткнулися з серйозними середньостроковими проблемами платіжного балансу через структурні недоліки, для вирішення яких потрібен час. Щоб допомогти позичальникам здійснити необхідні реформи, EFF пропонує більш тривалу участь в програмі та довший період погашення.

Зазвичай EFF затверджується на 3 роки, але в деяких випадках до 4 років для впровадження більш глибоких і стійких структурних реформ. Погашення кредиту має відбуватися протягом 4,5 – 10 років з дня фактичного надання кредиту. Скористатися цією програмою, можуть усі країни-члени, що мають потребу в зовнішньому фінансуванні для вирішення проблем платіжного балансу

Умови, що висуваються з боку МВФ країні-позичальнику: економічна політика позичальника має бути зосереджена на структурних реформах,

спрямованих на усунення інституційних чи економічних недоліків, включаючи заходи політики для підтримки макроекономічної стабільності.

МВФ проводить випрати за умови дотримання кількісних критеріїв ефективності впровадження структурних заходів, що мають вирішальне значення для досягнення цілей програми, які оцінюються за допомогою контрольних показників. Виконавча рада МВФ регулярно оцінює хід реалізації програми SBA та може коригувати її для адаптації до змін в економіці позичальника.

Обсяг кредитування на один рік становить до 200% відсотків квоти, а сукупний ліміт протягом терміну дії угоди становить 600% квоти [18].

3) Інструмент прискореного фінансування (RFI) забезпечує швидку фінансову допомогу будь-якій державі-члену МВФ, яка відчуває невідкладну потребу в фінансуванні платіжного балансу. Механізм призначений реагувати на ситуації, коли відсутня потреба у повноцінній економічній програмі, оскільки існуюча потреба за своїм характером є тимчасовою та обмеженою, або така програма є недоцільною у зв'язку з факторами, що обмежують можливість її реалізації.

Фінансування відбувається за трьома напрямками:

- Звичайне фінансування: термінова потреба у фінансуванні дефіциту платіжного балансу, спричинена внутрішньою нестабільністю чи зовнішніми потрясіннями. Обсяг кредитування – до 50% квоти на рік та 150% квоти на сукупній основі.
- Велике стихійне лихо: невідкладна потреба у фінансуванні дефіциту платіжного балансу, викликана природними катастрофами, за умови, якщо розмір збитків оцінюється як еквівалентний 20 % ВВП держави-члена або перевищує цю величину. Обсяг кредитування – до 80 % квоти на рік та 183,33 % квоти на сукупній основі.
- Продовольчий шок: термінова потреба у фінансуванні дефіциту платіжного балансу, спричинена гострою нестачею продовольства або різким збільшенням витрат на імпорт продовольства чи добрив. Обсяг кредитування – до 50 % квоти протягом 12-місячного періоду.

Даний механізм надається у формі одноразової виплати, а термін погашення становить від 3,25 до 5 років.

Умови, що висуваються з боку МВФ країні-позичальнику: економічна політика має бути спрямована на вирішення основних проблем платіжного балансу та сприяти досягненню економічних цілей країни.

Нагляд та контроль за виконанням програми відсутній, оскільки підтримка надається без вимоги фактичного виконання умов та без нагляду за виконанням програми [19].

4) Гнучка кредитна лінія (FCL) призначена задовільнити потреби в кредитуванні, для запобігання криз та пом'якшення їх наслідків у країнах-членах, що відповідають поставленим вимогам.

Вимоги для отримання допомоги: гарні економічні показники та інституційні засади економічної політики; тривалий досвід реалізації успішних заходів економічної політики чи проведення таких заходів у даний період, а також твердий намір дотримуватись такої політики в майбутньому.

Тривалість даної фінансової програми становить від 1 до 2 років, а погашення відбувається протягом 3,25 – 5 років з моменту отримання коштів країною-позичальником.

Умови, що висуваються з боку МВФ для отримання допомоги відсутні, оскільки механізм передбачає вимоги для отримання допомоги, що підтверджуються правом на отримання FCL.

Нагляд та контроль за перебігом програми з боку МВФ: в рамках програми FCL розрахованої на два роки Виконавча рада МВФ має провести перегляд програми після першого року кредитування, щоб країна могла зберегти доступ до ресурсів на другий рік. В ході перегляду оцінюється, чи продовжує країна відповідати поставленим вимогам.

Обсяг кредитування: не обмежується, оскільки необхідність залучення ресурсів МВФ оцінюється в кожному конкретному випадку залежно від фактичних чи потенційних потреб держави-члена у фінансуванні.

Цей інструмент може використовуватися як ex-ante [20].

5) Лінія короткострокової підтримки ліквідності (SLL) служить для підтримки ліквідності держав-членів з надійними економічними показниками та стійкою політикою, які стикаються з потенційною помірною потребою у підтримці короткострокової ліквідності внаслідок зовнішніх шоків, що створюють проблеми платіжного балансу.

Вимоги для отримання допомоги аналогічні FCL, та включають гарні економічні показники та інституційні засади економічної політики; тривалий досвід реалізації успішних заходів економічної політики чи проведення таких заходів у даний період, а також твердий намір дотримуватись такої політики в майбутньому.

Інструмент погоджується на 1 рік, а погашення кредиту відбувається протягом 1 року з моменту завершення терміну програми.

Умови, що висуваються для отримання допомоги відсутні, оскільки механізм передбачає вимоги для отримання допомоги, що підтверджуються правом на отримання SLL.

Нагляд та контроль за перебігом програми з боку МВФ відсутній.

Обсяг кредитування обмежений 200% квоти.

Країна-член, за потреби, може скористатися цим механізмом у превентивному порядку [21].

6) Лінія превентивної підтримки та ліквідності (PLL) призначена для задоволення потреб у ліквідності держав-членів, які мають гарні економічні показники, але зберігають деякі фактори вразливості, що не дозволяють їм використовувати FCL.

Вимоги для отримання допомоги: аналогічні FCL та SLL, проте критерії задоволення цих вимог нижчі порівняно з ними.

Тривалість даної фінансової програми становить 6 місяців, або від 1 до 2 років, а погашення відбувається протягом 3,25 – 5 років з моменту отримання коштів.

Умови, що висуваються: економічна політика держави-позичальника має бути спрямована на усунення проблем, виявлених в ході оцінки задоволення вимог

для отримання допомоги.

Нагляд та контроль за перебігом програми з боку МВФ включають нагляд досягнень орієнтовних цільових показників та, де це виправдано, кількісних критеріїв ефективності, а також нагляд за дотриманням структурних орієнтирів. Шестимісячні домовленості нагляду не підлягають, а угоди на один або два роки підлягають моніторингу у вигляді шестимісячних переглядів, які проводить Виконавча рада МВФ.

Обсяг кредитування: на шестимісячні угоди PLL поширюється ліміт у розмірі 150% квоти країни, але в особливих випадках може застосовуватися більш висока межа доступу в 300% квоти на кожну угоду. На PLL строком від одного до двох років поширюються щорічні обмеження в розмірі 300% квоти та загалом у 600% квоти стосовно всієї угоди.

Цей інструмент може використовуватися як ex-ante [22].

Пільгові програми, що фінансуються Трастовим фондом на цілі скорочення бідності та сприяння економічному зростанню (PRGT). Усі пільгові інструменти кредитування МВФ пропонуються, наразі, за нульовою відсотковою ставкою:

1) Кредитний механізм «стенд-бай» (SCF) використовується для надання фінансової допомоги країнам з низькими доходами, які мають короткострокові потреби у фінансуванні дефіциту платіжного балансу.

Отримати допомогу від МВФ, використавши даний кредитний інструмент, мають право усі країни-члени, які відповідають критеріям PRGT і відчують потребу в зовнішньому фінансуванні дефіциту платіжного балансу, яку, як передбачається, можна задовольнити протягом 1 – 3 років. Термін погашення кредиту становить вісім років, включаючи чотирьохрічний пільговий період.

Умови, що висуваються: економічні програми повинні включати заходи, спрямовані на досягнення стабільної, стійкої макроекономічної позиції в короткостроковій перспективі, та відповідати цілям скорочення бідності та забезпечення економічного зростання.

Нагляд та контроль: МВФ проводить моніторинг дотримання кількісних критеріїв ефективності впровадження структурних заходів, що мають вирішальне значення для досягнення цілей програми, які оцінюється за допомогою контрольних показників, в такому разі МВФ проводить виплати. Виконавча рада МВФ регулярно оцінює хід реалізації програми SCF та може коригувати її для адаптації до змін в економіці позичальника

Обсяг кредитування обмежений 145% квоти на рік, а загальний сукупний пільговий кредит складає 435% квоти.

Країна-член, за потреби, може скористатися цим механізмом у превентивному порядку [23].

2) Розширений кредитний механізм (ECF) дозволяє надавати середньострокову фінансову допомогу країнам з низькими доходами, що зіткнулися з затяжними проблемами платіжного балансу.

Інструмент погоджується на термін від 3 до 5 років, а погашення кредиту має відбуватися протягом 10 років, включаючи пільговий період 5,5 років. Скористатися цією програмою, можуть усі країни-члени, що відповідають критеріям PRGT та стикаються із затяжними проблемами в області платіжного балансу.

Умови, що висуваються з боку МВФ для отримання допомоги: економічні програми держави-позичальника повинні включати заходи, спрямовані на досягнення прогресу на шляху до стабільного та стійкого макроекономічного становища, що узгоджуються з досягненням стійкого та тривалого скорочення бідності й економічного зростання.

Нагляд та контроль за перебігом програми з боку МВФ проводить шляхом моніторингу дотримання кількісних критеріїв ефективності впровадження структурних заходів, що мають вирішальне значення для досягнення цілей програми, які оцінюється за допомогою контрольних показників.

Обсяг кредитування: становить 145% квоти на рік, а загальний сукупний пільговий кредит складає 435% квоти [24].

3) Механізм прискореного кредитування (RCF) надає швидку пільгову

фінансову допомогу країнам з низьким рівнем доходу, що зіткнулися з гострою потребою у фінансуванні дефіциту платіжного балансу. Механізм призначений реагувати на ситуації, коли відсутня потреба у повноцінній програмі, оскільки існуюча потреба за своїм характером є тимчасовою та обмеженою, або така програма є недоцільною у зв'язку з факторами, що обмежують можливість її реалізації.

Фінансування відбувається за чотирма напрямками:

- Звичайне фінансування: невідкладна потреба у фінансуванні дефіциту платіжного балансу, викликана такими причинами, як внутрішня нестабільність, надзвичайні ситуації та нестійкість. Обсяг кредитування – до 50% квоти на рік та 100% квоти на сукупній основі.
- Екзогенний шок: термінова потреба у фінансуванні дефіциту платіжного балансу, спричинена раптовим зовнішнім шоком. Обсяг кредитування – 50% квоти на рік та 150% квоти на сукупній основі.
- Велике стихійне лихо: невідкладна потреба у фінансуванні дефіциту платіжного балансу, викликана природними катастрофами, за умови, якщо розмір збитків оцінюється як еквівалентний 20 % ВВП держави-члена або перевищує цю величину. Обсяг кредитування – до 80% квоти на рік та 183,33% квоти на сукупній основі.
- Продовольчий шок: термінова потреба у фінансуванні дефіциту платіжного балансу, спричинена гострою нестачею продовольства або різким збільшенням витрат на імпорт продовольства чи добрив. Обсяг кредитування – до 50% квоти протягом 12-місячного періоду.

Отримати допомогу від МВФ, використавши даний кредитний інструмент, мають право усі держави-члени, які відповідають критеріям PRGT і мають невідкладну потребу в фінансуванні дефіциту платіжного балансу. Даний механізм надається у формі одноразової виплати, а термін погашення становить 10 років, включаючи пільговий період 5,5 років.

Умови, що висуваються з боку МВФ для отримання допомоги: економічна політика має бути спрямована на вирішення основних проблем платіжного балансу

та сприяти досягненню цілей країни у сфері скорочення бідності та забезпечення економічного зростання.

За програмою RCF підтримка надається без вимоги фактичного виконання умов та без нагляду за виконанням програми [25].

Спеціальні програми, що фінансуються Трастовим фондом на цілі досягнення стійкості та довгострокової сталості (RST). Спеціальні інструменти кредитування МВФ пропонуються за доступними процентними ставками:

Наразі включають тільки один, кредитний інструмент – ***Механізм фінансування для досягнення стійкості та довгострокової сталості (RSF)***, який надає доступне довгострокове фінансування країнам, що проводять реформи економічної політики, які зменшують значущі для макроекономічного розвитку ризику, пов'язані зі зміною клімату та забезпеченням готовності до пандемій.

Скористатися цією програмою можуть: країни з низьким рівнем доходу, що відповідають вимогам PRGT; малі держави (з населенням менше 1,5 мільйона осіб), Валовий національний дохід (далі ВНД) яких на душу населення менш ніж у 25 раз перевищує операційний ліміт Міжнародної асоціації розвитку 2021 року; а також усі країни із середнім рівнем доходу, ВНД яких на душу населення менш ніж у 10 раз перевищує вищезгаданий операційний ліміт.

Умови, що висуваються з боку МВФ для отримання допомоги:

- Проведення високоякісних реформ економічної політики, спрямованих на вирішення довгострокових структурних проблем, пов'язаних із зміною клімату чи забезпеченням готовності до пандемій;
- Паралельна програма МВФ, яка забезпечує отримання фінансування в обсягах понад квоту (програма UCT) може передбачати або не передбачати отримання фінансування та має здійснюватися в рамках одного з таких механізмів: SBA, EFF, PLL, FCL, SCF, ECF, PCI (механізми надзвичайного фінансування (RFI, RCF), SMP або SLL до них не входять). Тривалість супутньої програми UCT повинна становити не менше 18 місяців;
- Прийнятний рівень національного боргу та достатній потенціал держави-позичальника для погашення кредиту.

Тривалість програми збігається з тривалістю супутньої програми UCT. Мінімальна тривалість – 18 місяців. Термін дії закінчується, коли МВФ виплачує позичальнику всі транші. RSF автоматично завершується після припинення, скасування або закінчення терміну дії паралельної програми UCT. Погашення кредиту відбувається протягом 20 років, включаючи пільговий період 10,5 років, за якого основна сума не погашається.

Нагляд та контроль за перебігом програми з боку МВФ: пов'язаний із прогресом реформ. Кожен впроваджений захід супроводжується однією виплатою у межах RSF. Контроль з боку МВФ проводиться одночасно з переглядами в рамках програми UCT.

Позичальники виплачують кошти за доступною (нижчою за ринкову) процентною ставкою.

Обсяг кредитування встановлено на рівні 150% квоти або 1 мільярда СПЗ, в залежності від конкретного випадку [26].

Підсумовуючи, можна сказати, що кредитні інструменти МВФ є ключовими механізмами, що чинять значний вплив на економічну стабільність та розвиток країн-членів. В результаті тривалих процесів удосконалення та модернізації кредитні інструменти МВФ, на сьогоднішній день, можна охарактеризувати, як гнучкі механізми, що адаптовані до конкретних обставин держав-членів. Іншими словами, кредитні інструменти МВФ спроможні забезпечити фінансову підтримку країнам-позичальникам відповідно до наявних потреб, від врегулювання криз до проведення довгострокових реформ.

2.2 Умови кредитування України з боку МВФ

Співпраця України та МВФ розпочалась у 1994 році, з отриманням першої позики на суму майже 0,5 млрд. СПЗ, та триває ось уже тридцять років. Протягом цього часу, МВФ став головним кредитором України. Отримані від Міжнародного валютного фонду фінансові ресурси спрямовуються на підтримку курсу національної валюти, міжнародних резервів держави та активних позицій платіжного балансу. Проте, як і будь-який кредитор, МВФ вимагає виконання певних умов від країни-позичальника: вирішення тих чи інших фінансових проблем в економіці, забезпечити збалансованість бюджету та інше.

Умови МВФ, які Україна зобов'язалась виконувати, отримуючи кредити в межах перших восьми етапів співпраці, представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Умови кредитування України з боку МВФ у період 1994 – 2018 років

Роки	Характеристика співпраці України з МВФ	Умови кредитування України з боку МВФ
1994-1995	Співпраця за програмою «Механізм фінансування системних перетворень» (STF) на суму 498,7 млн. СПЗ (763,1 млн. дол. США.), метою якої була підтримка платіжного балансу України.	Зниження темпів інфляції; Зменшення різниці між офіційним і ринковим курсами; Підвищення реальних процентних ставок
1995-1998	В рамках трирічних програм «Stand by» Україна отримала від МВФ кредити на загальну суму 1318,2 млн СПЗ. (1935 млн. дол. США.). Головною метою цих кредитів була підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України	Скорочення дефіциту бюджету до 3,3% від ВВП, нарощення імпорту, а також скасування частини податкових виключень, скорочення субсидій, уповільнення падіння ВВП до 10% на рік.
1998-2002	Україна співпрацює з МВФ в рамках Програми розширеного фінансування (EFF), яка передбачала надання кредиту обсягом 2,6 млрд. дол. США. У рамках цієї Програми Україна отримала 1,193 млрд. СПЗ (1,591 млрд. дол. США.), які були спрямовані на поповнення валютних резервів Національного банку України	Забезпечення зростання ВВП на 4% до 2001 року та утримання рівня інфляції в 7% до 2001 року.

Подовження таблиці 2.1

2002-2005	Співпраця на безкредитній основі в рамках річної програми «попереджувальний Stand-by»: кредит у сумі, еквівалентній 411,6 млн СПЗ (30% квоти України)	Здійснення в Україні економічних реформ, проведення урядом і парламентом зваженої бюджетної політики, удосконалення податкового законодавства, фінансове оздоровлення й самокупність паливно-енергетичного комплексу, необхідні структурні зміни в агропромисловому комплексі, реформування житлово-комунального господарства, створення сприятливих інвестиційних умов як для внутрішнього, так і для іноземного інвестора
2005-2008	Співробітництво України з МВФ сконцентровано у сфері технічної допомоги. Цей підхід відповідав тезам, висловленим Президентом України: «В майбутнє-без боргів», які стверджували про необхідність поступового перенесення центру ваги у співробітництві з МВФ у площину безкредитних стосунків	На цьому етапі відносини МВФ з Україною розвивалися на безкредитній основі, які полягали в наданні технічної допомоги, сприянні заходам, направленим на усунення загроз стабільності та вирішенні проблем, що стосувалися грошової, валютної, податкової та бюджетної політики.
2008-2010	Співробітництво за програмою «Stand-by» на суму 16,5 млрд. доларів США, еквівалентних 802 % квоти України в статутному капіталі МВФ, передбачалося отримання траншів на загальну суму 10,6 млрд дол.	Посилення банківського сектору: запровадження плаваючого валютного курсу, посилення незалежності НБУ, ліквідація проблемних банків, рекапіталізація життєздатних банків, коригування політики в енергетичному та соціальному секторах.
2010-2013	Співробітництво за програмою «Stand-by» на SDR 10 млрд. (більше 15,1 млрд. дол.), за цією програмою Україна отримала 3,4 млрд дол.	До попередніх вимог МВФ про посилення незалежності НБУ та реформування банківської системи додалися реформування податкової та пенсійної системи та енергетичного сектору.
2014-2015	Надання Україні нової позики «Stand-by» обсягом 16,5 млрд. дол. США (10,976 млрд СПЗ). У рамках цієї програми Україна отримала два транші обсягом 3 млрд. дол. США (2,058 млрд. СПЗ) та 1,3 млрд. дол. США (914,7 млн. СПЗ), але влітку 2014 р. макроекономічні показники, закладені у програму, було значно відкореговано через розгортання в Україні масштабної економічної кризи на фоні воєнних дій на сході країни	Обмеження практики спрощеного оподаткування, скасування мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення, підвищення тарифів на послуги ЖКГ та підвищення пенсійного віку.
2015-2018	Чотирирічна програма Механізму розширеного Фінансування («Extended Fund Facility» – EFF) обсягом 17,5 млрд. дол. США для стабілізації економіки України та закладання підвалин для відновлення її зростання починаючи з 2016 р.	Виведення з ринку неплатоспроможних банків, легалізація видобутку бурштину та грального бізнесу, здійснення пенсійної реформи, розмежування тарифів на газ та його доставку, скасування мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення.

Джерело: розроблено автором на основі [27, с. 92-93]

На засіданні Ради Директорів МВФ 18 грудня 2018 року було прийнято рішення про початок нової програми SBA тривалістю 14 місяців та надання першого траншу, а вже 20 грудня 2018 року Україна отримала перший транш у розмірі 1 млрд. СПЗ (приблизно 1,4 млрд. дол. США) [28].

Програма «Stand by», що розрахована на 2018-2020 роки, була направлена на збереження фіскальної консолідації та зменшення інфляції, а також на реформи, спрямовані на зміцнення податкового адміністрування, фінансового та енергетичного секторів. Загалом вона, передбачала можливість залучити 3,9 млрд. дол. США фінансової підтримки від МВФ, з яких Україна отримала тільки перший транш. 17 лютого 2020 року дана програма завершила свою дію [29].

Погоджені з МВФ умови кредитування: підвищення тарифів на газ та опалення до рівня ринкових; поділ Державної фіскальної служби на два окремі органи - податкову та митну служби; зміна правил НБУ, які передбачатимуть зменшення регулятивного капіталу; ухвалення закону, який перегляне розподіл повноважень з нагляду над фінансовими посередниками (так званий закон про «Спліт»); оприлюднення звітів про прогрес у відновленні активів та в судових процесах щодо чотирьох державних банків; виставлення на продаж активів збанкрутілих банків на суму 20 млрд. грн.; призначення до Вищого адміністративного суду України 35 антикорупційних суддів з бездоганною репутацією та професійними навичками; вжиття НБУ заходів проти банків, які не відповідають вимогам щодо капіталу; завершення зовнішнього аудиту Національного антикорупційного бюро України; рівень інфляції нижчий за 7 % до кінця 2019 року та нижчий за 5 % до кінця 2020 року [27, с. 93].

Після тривалих переговорів і виконання низки попередніх заходів згідно з Листом про наміри та Меморандумом про економічну і фінансову політику від 2 червня 2020 року (рис. 2.1) було досягнуто згоди з МВФ щодо започаткування наступної фінансової програми для України Stand-by 2020 – 2022 років. Рішення Ради директорів МВФ щодо схвалення 18-ти місячної Програми Stand-by та виділення першого траншу у розмірі 1,5 млрд СПЗ (2,1 млрд. дол. США) за програмою було прийнято 9 червня 2020 року.

Програма Stand-by 2020 – 2022 років була зосереджена на ключовому завданні – підтримці макроекономічної та фінансової стабільності й охоплювала такі сфери: фінансова політика; монетарна політика; політика фінансового сектору; енергетична політика та антикорупційна політика [29].

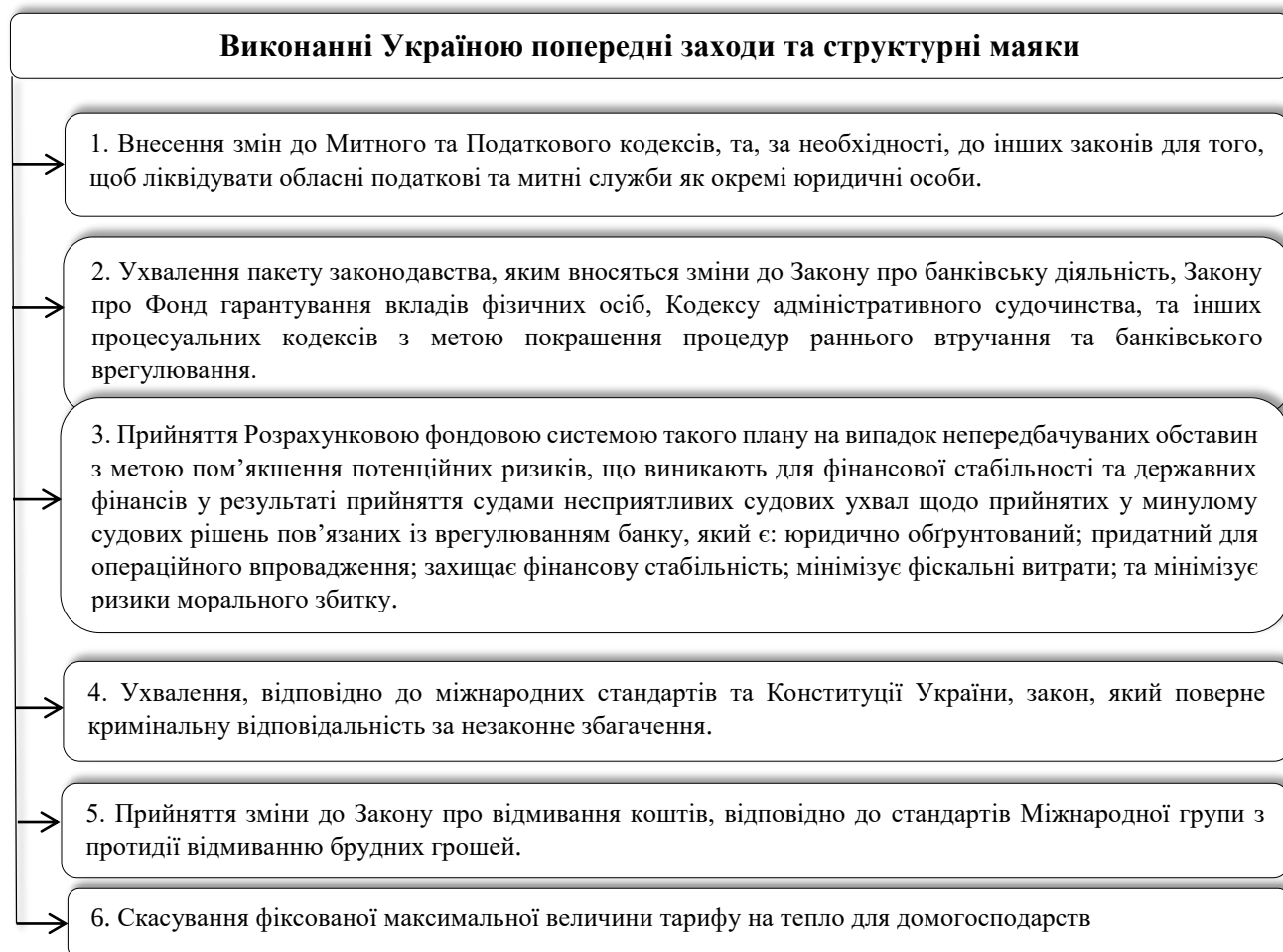

Рисунок 2.1 – Виконання України попередніх заходів згідно з Меморандумом про економічну і фінансову політику від 2 червня 2020 року

Джерело: розроблено автором на основі [30]

У рамках цієї програми фінансування МВФ загалом виділив 3,6 млрд. СПЗ (5 млрд доларів США). Після виділення першого траншу в 1,5 млрд. СПЗ було намічено чотири перегляди програми – із завершенням 1 вересня та 1 грудня 2020 року, а також 15 травня та 15 жовтня 2021 року. Передбачалося, що за підсумками двох переглядів в 2020 році Україна зможе отримати ще по 500 млн. СПЗ, а за підсумками двох переглядів в наступному році – сумарно ще 1,1 млрд. СПЗ.

Для контролю за використанням ресурсів МВФ використовує структурні маяки – зобов'язання прийняти закони або нормативи, імплементація яких свідчить, що країна-позичальник проводить необхідні реформи (рисунок 2.2).

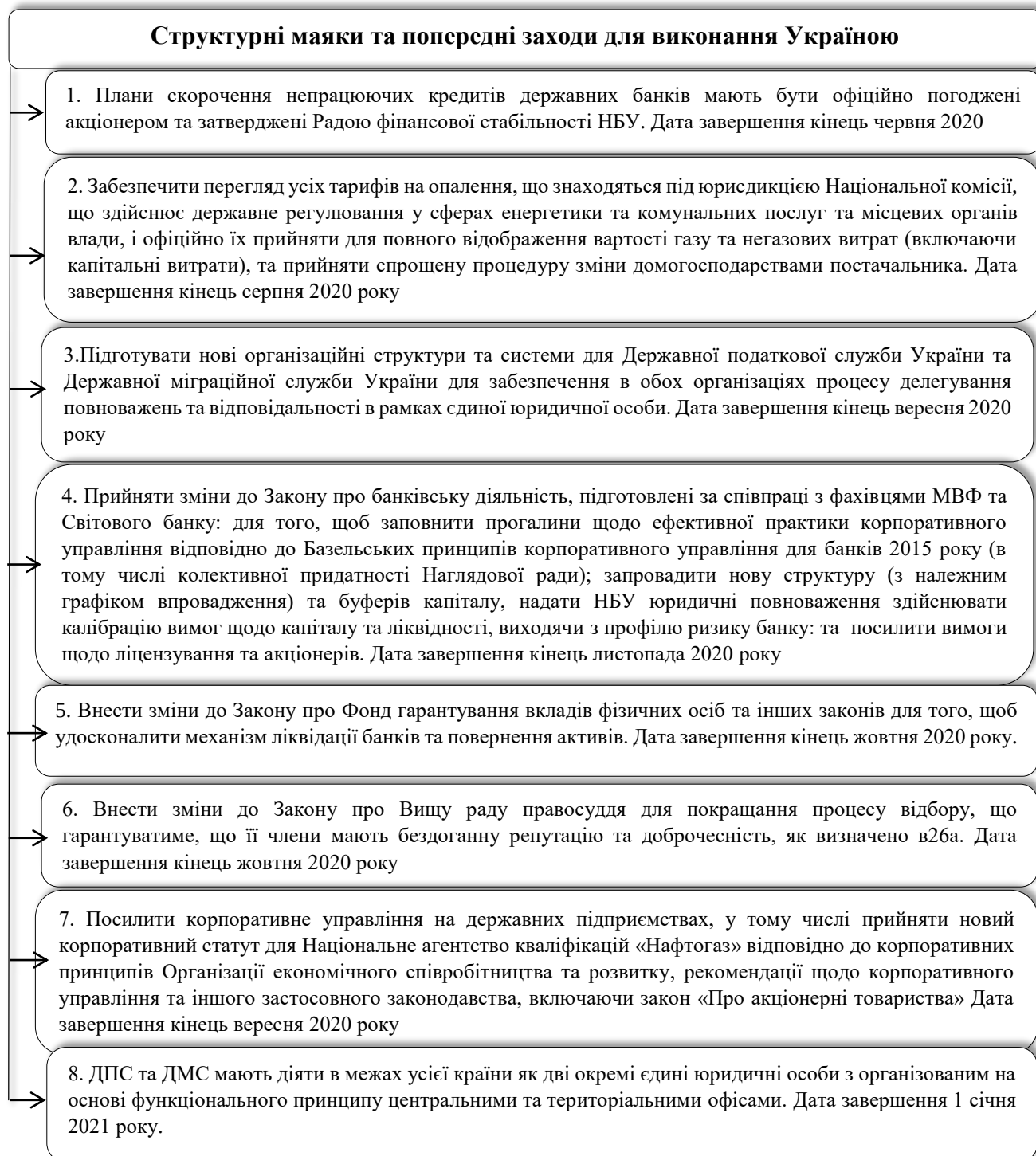

Рисунок 2.2 – Структурні маяки для виконання Україною згідно з Меморандумом про економічну і фінансову політику від 2 червня 2020 року

Джерело: розроблено автором на основі [30]

З початком війни офіційні органи України відмовились від цієї SBA, в результаті, за цією програмою Україна отримала від МВФ 2 млрд. СПЗ.

9 березня Рада директорів МВФ схвалила надання Україні екстреного фінансування обсягом 1,4 млрд. дол. США. Україна отримала кошти в межах Інструмента швидкого фінансування (RFI) у розмірі 50% квоти України. В цих надзвичайних умовах МВФ схвалив критично важливу фінансову підтримку, яка стала каталізатором широкомасштабної мобілізації додаткового пільгового фінансування, потрібного для покриття дефіциту платіжного балансу та пом'якшення економічних наслідків війни [31].

7 жовтня Рада виконавчих директорів МВФ прийняла рішення про виділення коштів у розмірі 50% квоти України в рамках RFI, а саме – 1 005,9 млн. СПЗ. В результаті, Україна отримала 1,3 млрд. доларів США від Міжнародного валютного фонду, ці кошти були направлені на фінансування першочергових видатків державного бюджету. [32].

31 березня Рада директорів МВФ затвердила чотирирічну програму розширеного фінансування для України в розмірі 577% від її квоти загальним обсягом 11,6 млрд. СПЗ (15,6 млрд. доларів США), що є частиною пакету фінансової допомоги у розмірі 115 млрд. дол. США. Перший транш у розмірі 2 млрд. СПЗ (2,7 млрд. доларів США) Україна отримала 3 квітня 2023 [33].

Нова програма співпраці України з МВФ, стала прецедентом. Хоча в МВФ не існувало прямих заборон на кредитування країн в умовах війни, проте МВФ не може надавати державам кошти без макроекономічного прогнозу. А зробити його для країни, в якій тривають активні бойові дії, неможливо.

Програма EFF на 2023 – 2027 роки спрямована на забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності, а також розробку засад структурної політики, яка стане основою для післявоєнного відновлення та відбудови. Програма EFF передбачає двоетапний підхід: перший етап зосереджений на забезпеченні макроекономічної стабільності та реалізації критичних структурних реформ в період війни; другий етап, який вступить в дію після завершення активних бойових дій, буде зосереджений на подальшому посиленні

макроекономічної політики та впровадженні ширшого набору структурних реформ для відновлення середньострокової зовнішньої дієздатності, підтримки сталого зростання національної економіки та сприяння вступу України до ЄС [34].

В рамках цієї програми Україна зобов'язалася виконати такі умови : перейти до більш гнучкого обмінного курсу, послабити валютний контроль та повернутись до режиму інфляційного таргетування (коли дозволять умови); ухвалити законопроект про податкову політику та адміністрування, яким буде повернуто довоєнні податки; відновити зобов'язання щодо декларування майна держслужбовцями; оновити середньострокову стратегію управління державним боргом України; схвалити дворічну бюджетну декларацію; ухвалити національну стратегію доходів; розробити дорожню карту заходів щодо державних інвестицій.

Україна виконала всі структурні маяки, передбачені до третього перегляду програми EFF на 2023 – 2027 роки. Зокрема, було ухвалено Національну стратегію доходів, розроблено дорожню карту управління державними інвестиціями, напрацьовано заходи щодо мобілізації надходжень до державного бюджету України 2024 року та ухвалено законодавство для посилення інституційної автономності та ефективності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури [35].

Після завершення третього перегляду програми EFF на 2023 – 2027 роки, до Державного бюджету України надійшло чотири транші загальним обсягом близько 5,4 млрд. доларів США.

У підсумку, можна зазначити, що кредитування України з боку МВФ є важливим чинником підтримки економічної стабільності та здійснення структурних реформ. Проте умови, на яких надаються кредити, з одного боку, сприяють зміцненню економічної дисципліни, підвищенню ефективності державного управління та стимулюють проведення необхідних реформ, а з іншого – вимагають жорстких заходів, таких як скорочення бюджетних витрат, підвищення тарифів на комунальні послуги та проведення інших непопулярних реформ, що може викликати невдоволення та опір з боку населення.

Отже, залучення фінансових ресурсів МВФ, попри складність виконання умов, є ключовим елементом стратегії економічного розвитку України. Успішна

реалізація програм співпраці з МВФ в сучасних умовах є надзвичайно важливою для підтримки макроекономічної стабільності держави та залежить від здатності українського уряду впроваджувати реформи та поширювати розуміння їх необхідності серед громадськості.

2.3 Аналіз заборгованості України перед МВФ

Україна має тривалі взаємини з МВФ, який відіграє важливу роль у стабілізації її економіки. Співпраця з МВФ забезпечує Україні доступ до міжнародних фінансових ресурсів, необхідних для підтримки макроекономічної стабільності та проведення структурних реформ. Водночас, виконання умов, що висувуються для отримання кредитів від МВФ, та боргових зобов'язань, які з'являються при отриманні кредитів від МВФ, ставить перед державою значні виклики. Заборгованість перед МВФ є одним з ключових питань економічної політики, оскільки впливає на фінансову стабільність, валютний курс та загальний стан економіки нашої держави. Саме тому, аналіз заборгованості України перед МВФ є важливим для розуміння сучасного фінансового становища країни та перспектив її розвитку.

Протягом більш ніж тридцятирічної співпраці з Міжнародним валютним фондом Україна отримала 15 кредитів, загальною сумою понад 30 млрд СПЗ, в рамках 4 кредитних інструментів МВФ (таблиця 2.2). Більшість з них повністю (10 кредитів) або частково (2 кредити) погашені, за виключенням трьох останніх, в результаті чого, станом на 30 квітня 2024 року загальна заборгованість України перед МВФ становить понад 9 млрд. СПЗ.

Таблиця 2.2 – Зобов’язання України за наданими МВФ кредитами станом на 30 квітня 2024 року

Інструмент кредитування	Дата початку кредитування	Дата закінчення кредитування	Виділена сума (тис. СПЗ)	Отримана сума (тис. СПЗ)	Отримана сума, у % від виділеної суми	Непогашена сума (тис. СПЗ)	Непогашена сума, у % від отриманої суми
EFF	31 березня 2023 р	30 березня 2027 р	11 608 250	4 003 530	34,49	4 003 530	100,00
RFI	07 жовтня 2022 р	12 жовтня. 2022 р	1 005 900	1 005 900	100,00	1 005 900	100,00
RFI	09 березня 2022 р	09 березня 2022 р	1 005 900	1 005 900	100,00	1 005 900	100,00
SBA	09 червня 2020 р	02 березня 2022 р	3 600 000	2 000 000	55,56	1 437 500	71,88
SBA	18 грудня 2018 р	17 лютого 2020 р	2 800 000	1 000 000	35,71	0	0,00
EFF	11 березня 2015 р	17 грудня 2018 р	12 348 000	6 178 260	50,03	1 551 929	25,12
SBA	30 квітня 2014 р	10 березня 2015 р	10 976 000	2 972 670	27,08	0	0,00
SBA	28 липня 2010 р	27 грудня 2012 р	10 000 000	2 250 000	22,50	0	0,00
SBA	5 листопада 2008 р	28 липня 2010 р	11 000 000	7 000 000	63,64	0	0,00
SBA	29 березня 2004 р	28 березня 2005 р	411 600	0	0,00	0	0,00
EFF	4 вересня 1998 р	3 вересня 2002 р	1 919 950	1 193 000	62,14	0	0,00
SBA	25 серпня 1997 р	24 серпня 1998 р	398 920	181 328	45,45	0	0,00
SBA	10 травня 1996 р	23 лютого 1997 р	598 200	598 200	100,00	0	0,00
SBA	7 квітня 1995 р	6 квітня 1996 р	997 300	538 650	54,01	0	0,00
STF	26 жовтня 1994 р	7 квітня 1995 р	498 650	498 650	100,00	0	0,00
Всього			69 168 670	30 426 088	43,99	9 004 759	29,60

Джерело: розроблено автором на основі [36]

Якщо розглянути табл. 2.3 можна побачити, що протягом досліджуваного періоду заборгованість України перед МВФ зросла на 3511,66%, а саме з майже 250 млн до понад 9 млрд СПЗ. Хоча з першого погляду може здатися, що протягом цих 30 років відбувався плавний ріст суми боргу, однак, як можна побачити з рис. 2.1, це зовсім не так, насправді заборгованість росла потужними ривками, що співпадають з перебігом найтяжчих національних криз.

Таблиця 2.3 – Динаміка заборгованості України перед МВФ протягом 1994 – 2024 років, станом на 30 квітня 2024

Дата	SBA та RFI, СПЗ	EFF, СПЗ	Механізм фінансування системних перетворень, СПЗ	Всього, СПЗ	Темп приросту (ланцюговий), %	Темп приросту (базисний, 31.01.1994), %
30.04.2024	3 449 300 000	5 555 459 174	0	9 004 759 174	-0,43	3511,66
31.12.2023	3 636 800 000	5 406 414 173	0	9 043 214 173	18,86	3527,08
31.12.2022	4 511 800 000	3 096 494 171	0	7 608 294 171	6,77	2951,56
31.12.2021	3 000 000 000	4 126 204 169	0	7 126 204 169	-6,17	2758,20
31.12.2020	2 500 000 000	5 094 743 334	0	7 594 743 334	10,34	2946,12
31.12.2019	1 000 000 000	5 882 760 000	0	6 882 760 000	-14,35	2660,56
31.12.2018	1 857 501 250	6 178 260 000	0	8 035 761 250	-5,71	3123,01
31.12.2017	2,343,836,250	6 178 260 000	0	8 522 096 250	1,25	3318,07
31.12.2016	2 972 670 000	5 444 210 000	0	8 416 880 000	9,30	3275,87
31.12.2015	2 972 670 000	4 728 100 000	0	7 700 770 000	95,38	2988,65
31.12.2014	3 941 420 000	0	0	3 941 420 000	17,33	1480,84
31.12.2013	3 359 375 000	0	0	3 359 375 000	-52,12	1247,39
31.12.2012	7 015 625 000	0	0	7 015 625 000	-24,16	2713,85
31.12.2011	9 250 000 000	0	0	9 250 000 000	0,00	3610,02
31.12.2010	9 250 000 000	0	0	9 250 000 000	32,14	3610,02
31.12.2009	7 000 000 000	0	0	7 000 000 000	128,96	2707,58
31.12.2008	3 000 000 000	57 283 337	0	3 057 283 337	1020,29	1126,22
31.12.2007	0	272 901 671	0	272 901 671	-50,55	9,46
31.12.2006	0	551 876 671	0	551 876 671	-33,58	121,35
31.12.2005	0	830 851 669	0	830 851 669	-19,62	233,24
31.12.2004	0	1 012 900 001	20 777 087	1 033 677 088	-16,33	314,59
31.12.2003	0	1 131 591 667	103 885 423	1 235 477 090	-10,47	395,53
31.12.2002	0	1 193 000 000	186 993 755	1 379 993 755	-9,26	453,49
31.12.2001	57 640 060	1 193 000 000	270 102 087	1 520 742 147	-4,43	509,94
31.12.2000	335 763 312	902 220 000	353 210 419	1 591 193731	-22,18	538,20
31.12.1999	896 146 250	712 150 000	436 318 751	2 044 615 001	3,00	720,06
31.12.1998	1 240 846 250	245 550 000	498 650 000	1 985 046 250	11,48	696,17
31.12.1997	1 281 912 000	0	498 650 000	1 780 562 000	13,17	614,15
31.12.1996	1 074 650 000	0	498 650 000	1 573 300 000	51,67	531,02
31.12.1995	538 650 000	0	498 650 000	1 037 300 000	316,04	316,04
31.12.1994	0	0	249 325 000	249 325 000	-	-

Джерело: розроблено автором на основі [37]

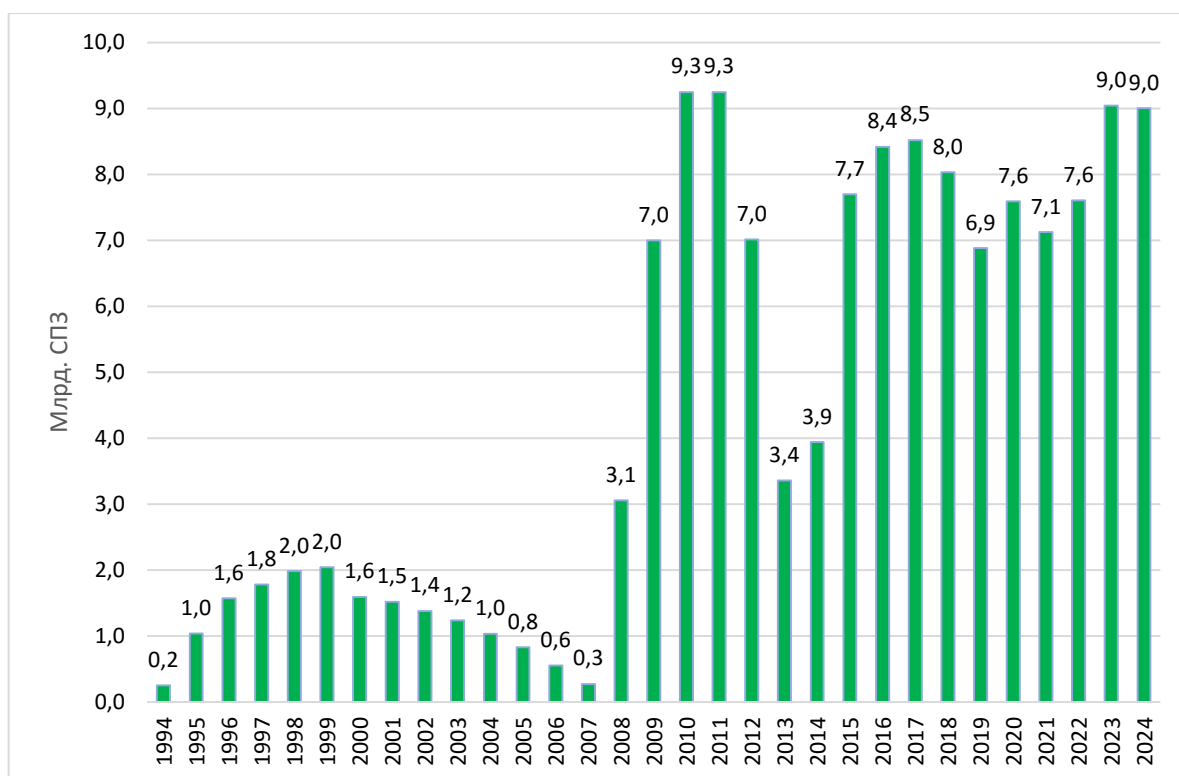

Рисунок 2.1 – Динаміка заборгованості України перед МВФ протягом 1994 – 2024 років *, млрд, СПЗ

Станом на 30 квітня 2024 року

Джерело: розроблено автором на основі [37]

Перший стрімкий ріст заборгованості перед МВФ відбувся у 2008 році, що пояснюється впливом глобальної фінансово-економічної кризи на Україну, в результаті, загальна сума заборгованості перед МВФ зростала до 2010 року та досягла 9,25 млрд. СПЗ, після чого відбулося стрімке падіння до 3,36 млрд. у 2013 році. З початком Антитерористичної операції на сході України у 2014 році пройшла наступна хвиля росту заборгованості України перед МВФ, що досягла піку в 2017 році з показником в 8,5 млрд. СПЗ. У 2019 році загальна сума заборгованості України перед МВФ склала 6,88 млрд. СПЗ, оскільки у 2020 році Україна в повній мірі відчула наслідки пандемії COVID-19 на її економіку та фінансову стабільність (заборгованість перед МВФ зросло до майже 7,6 млрд). У 2021 році заборгованість України перед МВФ незначно понизилась, проте у зв'язку з початком війни, вже в наступному році країна отримала фінансову допомогу від МВФ у вигляді двох RFI, які разом з EFF 2023 року стали причиною зростання

заборгованості майже до пікових показників (станом на 2023 рік заборгованість України перед МВФ склала понад 9 млрд. СПЗ).

В контексті проведення оцінки заборгованість України перед МВФ, необхідно розглянути не тільки її динаміку за попередні роки, а й прогнозовані платежі за користування фінансовими ресурсами МВФ. Як видно з таблиці 2.4, протягом 2024 – 2034 років Україна повинна перерахувати Міжнародному валютному фонду близько 11 млрд СПЗ.

Таблиця 2.4 – Прогнозовані виплати за кредитами МВФ (станом на 30 квітня 2024 року)

Рік	Загальний обсяг погашення боргу перед МВФ і сплати відсотків, СПЗ
2024	1 425 636 009
2025	2 209 283 361
2026	1 719 837 705
2027	1 153 343 534
2028	797 719 312
2029	819 838 507
2030	785 861 257
2031	751 745 604
2032	717 770 059
2033	461 413 953
2034	56 757 077
Всього	10 899 206 378

Джерело: розроблено автором на основі [38]

Співпраця України з МВФ дозволяє Україні отримувати фінансові ресурси для підтримки макроекономічної стабільності та проведення структурних реформ, які можуть мати довгостроковий позитивний вплив на економіку держави, підвищуючи її конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість. Проте, залучення кредитних ресурсів викликає зростання заборгованості, в результаті чого обслуговування боргу перед МВФ стає дедалі сильнішим навантаженням на державний бюджет України, що вимагає здійснення заходів з оптимізації витрат та підвищення ефективності державного управління та функціонування національної

економіки. Саме тому, кредитування від МВФ з одного боку, це – необхідний інструмент для економічної стабілізації, а з іншого – це виклик, який вимагає від України впровадження реформ та посилення фінансової відповідальності.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МВФ

3.1 Проблемні аспекти кредитних взаємовідносин України з МВФ

В умовах сучасної глобальної економіки країни нерідко звертаються до міжнародних фінансових інституцій за підтримкою для стабілізації своїх економік, і Україна не є винятком. На сьогоднішній день МВФ є однією з найвпливовіших МФО у світі, яка надає кредити країнам, що перебувають у складній економічній ситуації. Для України, яка з моменту здобуття незалежності зіткнулася з численними економічними викликами, співпраця з МВФ стала важливим інструментом для подолання труднощів з дефіцитом платіжного балансу, підтримки макроекономічної стабільності та проведення структурних реформ. Однак, попри значну фінансову допомогу, яку Україна отримала від Міжнародного валютного фонду, кредитні взаємовідносини України з МВФ не позбавлені проблемних аспектів.

Отримання кредитних ресурсів від МВФ має як позитивні, так і негативні наслідки.

Серед позитивних аспектів кредитування України з боку МВФ (рис. 3.1) можна виділити наступні:

- стимулювання здійснення структурних трансформацій в усіх сферах суспільного життя. Програми МВФ, які передбачають надання фінансової допомоги в обмін на реалізацію конкретних реформ (підвищення ефективності державного управління, поліпшення бізнес-клімату, зміцнення фінансової стабільності та боротьбу з корупцією), сприяють модернізації економіки, покращенню соціальних стандартів та загальному розвитку країни. Таким чином,

співпраця з МВФ є не лише фінансовою підтримкою, але й важливим каталізатором для здійснення глибоких перетворень, які необхідні для сталого розвитку України;

- збільшення обсягу золото-валютних резервів НБУ. Збільшення обсягів золото-валютних резервів НБУ дозволяє підтримувати стабільність валютного курсу, а також забезпечує фінансову стійкість країни в разі економічних шоків та знижує ризики дефолту;

- надійна підтримка уряду для забезпечення макрофінансової стабільності. Завдяки фінансовій допомозі, технічній підтримці та консультаціям з боку МВФ, Україна має змогу підтримувати стабільність державного бюджету, зміцнювати національну валюту та нарощувати резерви. Це співробітництво сприяє не лише короткостроковій стабілізації, але й довгостроковому економічному розвитку, зміцнюючи довіру міжнародних інвесторів та забезпечуючи фундамент для стійкого зростання.

Рисунок 3.1 – Позитивні аспекти кредитування України з боку МВФ

До негативних наслідків (рис. 3.2) можна віднести наступні:

- неефективність і складність виконання урядом України взятих на себе зобов'язань за програмами співробітництва з МВФ;
- непопулярність заходів, передбачених програмами співробітництва з МВФ, серед громадян України;
- суттєве збільшення обсягу зовнішнього державного боргу України.

Рисунок 3.2 – Негативні аспекти кредитування України з боку МВФ

Важливою проблемою, з якою Україна стикається в процесі співробітництва з МВФ є складнощі з реалізацією урядом умов, які висуває МВФ, схвалюючи нову програму. Суть цієї проблеми полягає в тому, що умови, які висуває Міжнародний валютний фонд, часто пов'язані зі складними для уряду України змінами та необхідністю кардинальних і непопулярних реформ, які зачіпають інтереси впливових верств. Іншими словами, коли, уряду і НБУ потрібні валютні ресурси, держава змушена звертатись за кредитною допомогою МВФ, особливо з огляду на ризики, які не дозволяють державі залучати необхідні валютні ресурси на світовому ринку капіталів.

Значною мірою, причиною цієї проблеми є концепція, на якій базується кредитна діяльність МВФ, відома як Вашингтонський консенсус. На практиці положення цього підходу важко реалізувати в країнах, що розвиваються, оскільки вони передбачають мінімізацію ролі держави в регулюванні національної економіки, та вимагають відкритості економіки, а також наявності зрілих ринкових інститутів та ринкової інфраструктури, які звичайно несформовані на належному рівні на ринках, що розвиваються. Для країн, які звертаються за допомогою до МВФ, це може становити загрозу економічній безпеці, оскільки відкриває доступ спекулятивному капіталу та загрожує пригніченню національного виробництва.

Вашингтонський консенсус фактично заперечує державну підтримку найбільш уразливих верств населення шляхом надання субсидій, допомоги та

дотацій, що, в свою чергу, може призвести до зростання кількості людей, які живуть на межі бідності. Тож, з огляду на це можна зробити висновок про неминуче виникнення соціального напруження та невдоволення населення, оскільки вимоги МВФ до державної політики країни-позичальника ускладнює доступ населення до суспільних благ, перекладає на них фінансову відповідальність за широке коло соціальних питань. Найбільш болючими для населення є такі вимоги, як пенсійна реформа і підвищення пенсійного віку, підвищення цін на комунальні послуги і на газ для населення, земельна реформа, упорядкування соціальних допомог і пільг та низка інших.

У багатьох випадках програми МВФ є занадто «стандартними», негнучкими, та не адаптованими до специфіки конкретної країни-позичальника. Вимоги, що висувуються МВФ, є універсальними та не враховують історичні, кліматичні, соціальні, етнічні особливості держави-позичальника.

Однією з найбільших проблем української економіки є розмір зовнішнього державного боргу та наростаюча складність його обслуговування. На рис. 3.3 відображено динаміку витрат державного бюджету на обслуговування державного боргу у період 2014 – 2023 років. У 2014 році видатки державного бюджету на обслуговування державного боргу склали 5 1018,2 млн. грн, а за підсумками 2023 року зросли до 25 2166,4 млн. грн. З кожним новим кредитом від МВФ в Україні все більше розгортатиметься боргова спіраль, посилюючи боргові ризики, ризики бюджетного дефіциту, валютний ризик тощо.

Погашення кредитів перед МВФ та сплата відсотків по них негативно впливають на державний бюджет України, що призводить до змін у структурі видатків бюджету та збільшення бюджетного дефіциту. В умовах війни, коли державний бюджет України втратив значну частину доходів, виникає потреба в нових кредитах від МВФ для покриття витрат, необхідних для нормального виконання державою її функцій.

На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин залучення кредитних ресурсів від МВФ є важливим джерелом коштів для вирішення проблем з дефіцитом платіжного балансу та забезпечення стабільності національної грошової

одиниці через формування достатнього обсягу валютних резервів центрального банку. Загалом можна стверджувати, що співпраця з МВФ для України слугує насамперед своєрідною «подушкою безпеки».

У підсумку, з огляду на зазначене вище, можна зробити висновок, що подальша співпраця України з МВФ потребує вдосконалення та має базуватися на ґрунтовному врахуванні Україною як позитивних аспектів і вигод взаємодії з МВФ, так і негативних сторін кредитних взаємовідносин з цією організацією.

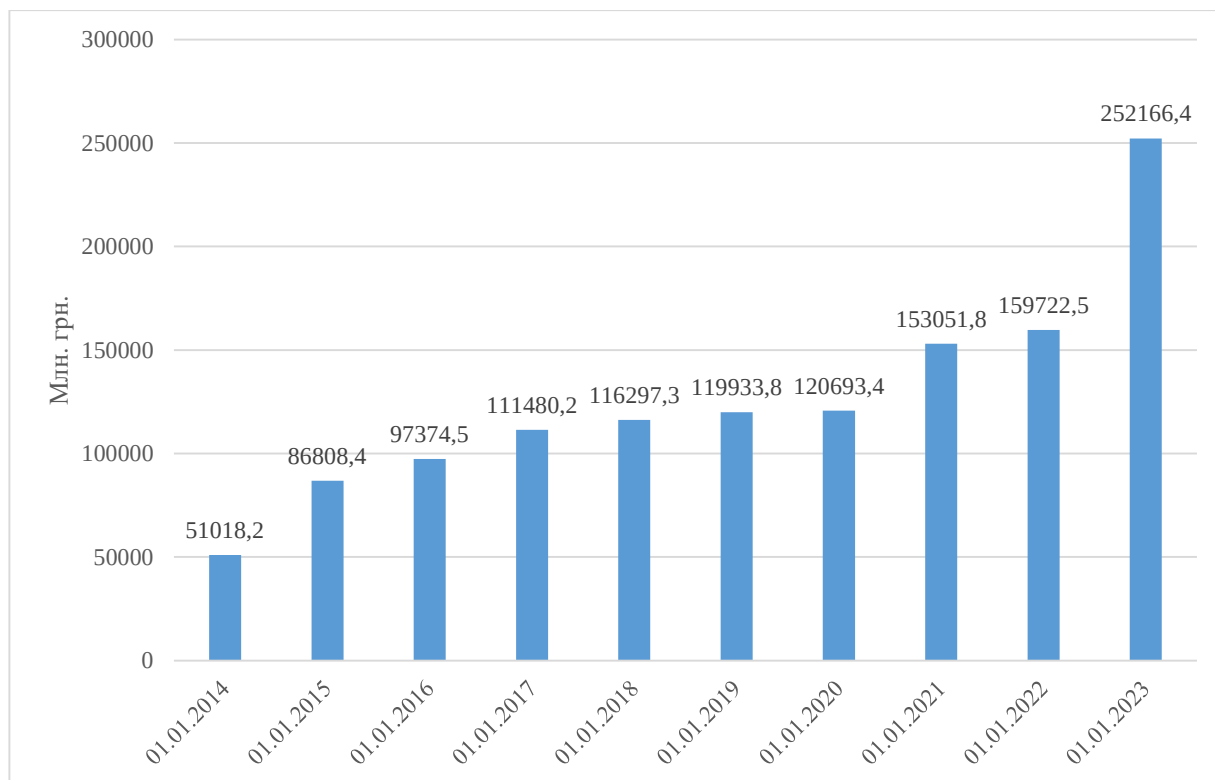

Рисунок 3.3 – Динаміка витрат державного бюджету на обслуговування державного боргу у період 2014 – 2023 років, млн. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [39]

3.2. Перспективні напрями співробітництва України з МВФ

Співробітництво України з Міжнародним валютним фондом, на даний момент, відіграє важливу роль у формуванні економічної політики країни. З моменту здобуття незалежності у 1991 році Україна неодноразово зверталася до МВФ за фінансовою підтримкою для стабілізації своєї економіки, проведення реформ та подолання кризових явищ. За всі роки було реалізовано більше десяти програм співпраці, які мали на меті допомогти Україні впоратися з економічними викликами та створити сприятливі умови для стійкого розвитку.

МВФ не лише надає поворотну фінансову підтримку державі, але й пропонує технічну допомогу та експертні рекомендації щодо проведення реформ. Ці рекомендації часто стосуються ключових сфер, таких як фіскальна політика, банківський сектор, енергетика, соціальний захист та управління державними фінансами. Таким чином, уряд отримує можливість вдосконалити державну політику в різних сферах, з одного боку, та отримати її схвалення від міжнародних експертів, що має значення для міжнародних інвесторів та співпраці з іншими міжнародними фінансовими організаціями. Співпраця з МВФ є важливим сигналом для міжнародної спільноти та інвесторів про те, що країна націлена на стабільний економічний розвиток і готова впроваджувати необхідні реформи, що, як наслідок, призводить до збільшення потоку інвестиційного капіталу у країну.

Загалом, у співпраці України з МВФ більше переважають позитивні аспекти, оскільки така взаємодія може стати каталізатором нових економічних реформ, зміцнення національної валюти щодо іноземних валют, розвитку ринкових інститутів та оздоровлення національної економіки України.

Оскільки кредити з боку МВФ призводять до збільшення зовнішнього державного боргу, це може негативно вплинути на економічну ситуацію в країні. Саме тому, для зниження боргової залежності Україні необхідно почати більш раціонально підходити до обсягів та частоти отримання кредитів від МВФ, а також

зосередитися на детінізації економіки, розвитку підприємництва, скороченні еміграції та покращенні демографічної ситуації.

Проведення економічних реформ в Україні у більш швидкому темпі дозволить у майбутньому співпрацювати з Міжнародним валютним фондом без залучення кредитів, зосередившись на технічній допомозі та консультативній підтримці.

Парадокс співпраці з МВФ полягає в тому, що як масштабна співпраця, так і розрив кредитних взаємовідносин можуть мати негативний вплив на розвиток країни. Відмова від кредитування МВФ підрве спроможність центрального банку забезпечувати макрофінансову стабільність, а регулярна кредитна підтримка від МВФ поглибить проблеми обслуговування і погашення державного боргу, негативно позначиться на структурі видатків державного бюджету та може викликати невдоволення серед громадян і посилити соціальну напруженість.

Саме тому необхідно постійно перебувати в діалозі з керівництвом МВФ, знаходячи компроміси та не погоджуватись на умови, які будуть не вигідними для України. На сучасному етапі Україні потрібно проводити переговори з МВФ щодо залучення фінансових ресурсів на найменш обтяжливих умовах. У контексті швидкого розгортання нової хвилі світової кризи та повномасштабної війни в Україні, реалізація діючих та розробка нових стратегічних напрямів співробітництва з МВФ мають враховувати реалії сучасного стану економічної ситуації в Україні. Це забезпечить режим максимального сприяння для реалізації взаємовигідних заходів за Міжнародного валютного фонду із дотриманням національних інтересів у сфері підтримки відповідного рівня фінансової та економічної безпеки держави [40, с. 127].

Таким чином, реалізація успішних реформ та проектів за допомогою співпраці з МВФ сприятиме підвищенню соціальних та економічних стандартів, створюючи основу для подальшого стабільного розвитку України.

Співробітництво України з Міжнародним валютним фондом має ключове значення для стабілізації та розвитку економіки країни. У нинішніх умовах, коли Україна стикається з численними викликами, такими як макроекономічна

нестабільність, що викликана війною, підтримка МВФ залишається критично важливою.

На сьогоднішній день Україна повинна визначити напрямок подальшого розвитку співпраці з МВФ, що стане фундаментом для відновлення економіки після завершення війни. Такий курс дозволить завершити уже розпочаті та впровадити нові реформи у сферах економіки, фінансів та соціальної політики, підвищити життєвий рівень громадян та зміцнити курс національної валюти.

Під час розроблення нових стратегічних документів України слід зважати на головні умови співпраці з МВФ, додержуючись національних інтересів у сфері підтримання відповідного рівня фінансової безпеки держави [41, с. 153].

Узагальнюючи вищезазначене, в процесі співпраці України з Міжнародним валютним фондом, потрібно врахувати як позитивні сторони взаємодії з МВФ, так і негативні, що дозволить Україні обрати найбільш перспективні напрями подальшого співробітництва (рис. 3.4). Саме тому, для досягнення ефективної співпраці Україні необхідно постійно перебувати в діалозі з керівництвом МВФ, знаходячи компроміси та не погоджуватись на умови, які будуть не вигідними для України та можуть стати причиною невдоволення серед громадян і посилити соціальну напруженість.

Рисунок 3.4 – Перспективні напрями співробітництва України з МВФ

Наступним перспективним напрямком співробітництва повинна стати раціоналізація підходу до частоти отримання та обсягів кредитів від МВФ, що стане передумовою зниження боргової залежності України.

Також у сучасних умовах важливим є залучення технічної допомоги та експертних рекомендацій МВФ щодо реалізації програм економічних перетворень в Україні, які будуть сприяти розвитку національної економіки, збільшуватимуть дохідну частину державного та місцевих бюджетів, позитивно впливатимуть на сальдо платіжного балансу, а також будуть сприяти сталому розвитку.

ВИСНОВКИ

Міжнародний валютний фонд, утворений в рамках Бреттон-Вудської конференції, є спеціалізованою установою ООН, яка відіграє ключову роль у світовій економіці, надаючи фінансову підтримку державам, що знаходяться в складних економічних ситуаціях, тим самим сприяючи розвитку міжнародної торгівлі та стабільності міжнародного фінансового ринку. Основна роль МВФ полягає в регулюванні валютно-кредитних відносин країн-членів та наданні їм фінансової підтримки у разі виникнення валютних труднощів, пов'язаних з дефіцитом платіжного балансу.

Вступ України до Міжнародного валютного фонду відкрив значні можливості для отримання ресурсів, необхідних для структурної перебудови економіки та розвитку ринкових відносин. Співпраця з МВФ тісно пов'язана з нормативно-правовим регулюванням кредитних відносин України з МВФ, яке є важливим інструментом для забезпечення стійкості та розвитку Української економіки.

На сьогоднішній день, фінансування МВФ здійснюється в рамках 10 кредитних інструментів, які можна поділити на три групи за видами кредитування, а саме: непільгове, пільгове та спеціальне кредитування. Кредитні інструменти МВФ є ключовими механізмами, що чинять значний вплив на економічну стабільність та розвиток країн-членів. Кредитні інструменти МВФ, можна охарактеризувати, як гнучкі механізми, що адаптовані до конкретних обставин держав-членів, пов'язаних «передусім» зі станом платіжного балансу. Іншими словами, кредитні інструменти МВФ спроможні забезпечити фінансову підтримку країнам-позичальникам відповідно до наявних потреб - від врегулювання криз до проведення довгострокових реформ.

Отримані Україною фінансові ресурси від Міжнародного валютного фонду спрямовуються на підтримку курсу національної валюти, міжнародних резервів держави та активних позицій платіжного балансу. Проте, як і будь-який кредитор,

МВФ вимагає виконання певних умов від країни-позичальника: вирішення тих чи інших фінансових проблем в економіці, забезпечити збалансованість бюджету та інше. Зазначені умови є предметом переговорів та узгодження між урядом та МВФ.

Кредитування України з боку МВФ є ключовим елементом стратегії економічного розвитку України. Проте умови, на яких надаються кредити, вимагають жорстких заходів, таких як скорочення бюджетних витрат, підвищення тарифів на комунальні послуги та проведення інших непопулярних реформ, що можуть викликати невдоволення з боку населення, тому успішна реалізація програм співпраці з МВФ залежить від здатності українського уряду впроваджувати реформи та поширювати розуміння їх необхідності серед громадськості.

Проблемним аспектом, який виникає під час кредитної взаємодії України з МВФ та потребує особливої уваги є те, що залучення кредитних ресурсів викликає зростання зовнішнього державного боргу. В результаті, обслуговування боргу перед МВФ стає дедалі сильнішим навантаженням на державний бюджет України, що вимагає здійснення заходів з оптимізації витрат та підвищення ефективності державного управління та функціонування національної економіки. Саме тому, кредитування від МВФ, з одного боку, це – необхідний інструмент для економічної стабілізації, а з іншого – це виклик, який вимагає від України впровадження реформ та посилення фінансової відповідальності.

Кредитування з боку МВФ для України слугує, насамперед, своєрідною «подушкою безпеки». Загалом у співпраці України з МВФ більше переважають позитивні аспекти, серед яких можна виділити: стимулювання здійснення структурних трансформацій в усіх сферах суспільного життя; збільшення обсягу золото-валютних резервів НБУ; надійна підтримка уряду для забезпечення макрофінансової стабільності. Але така співпраця не обходиться і без негативних наслідків, до яких можна віднести: неефективність і складність виконання урядом України взятих на себе зобов'язань за програмами співробітництва з МВФ; непопулярність заходів, передбачених програмами співробітництва з МВФ, серед

громадян України; суттєве збільшення обсягу зовнішнього державного боргу України.

В процесі подальшої співпраці України з Міжнародним валютним фондом, потрібно врахувати як позитивні сторони взаємодії з МВФ, так і негативні. Саме тому, для досягнення ефективної співпраці Україні необхідно постійно перебувати в діалозі з керівництвом МВФ, знаходячи компроміси та не погоджуватись на умови, які будуть не вигідними для України та можуть стати причиною невдоволення серед громадян і посилення соціальної напруженості. Також варто більш виважено підходити до частоти отримання та обсягів кредитів від МВФ, що стане передумовою зниження боргової залежності України.

В сучасних умовах важливим є залучення технічної допомоги та експертних рекомендації МВФ щодо реалізації програм економічних перетворень в Україні, які будуть сприяти розвитку бізнесу та збільшуватимуть дохідну частину державного та місцевих бюджетів, також позитивно впливатимуть на сальдо платіжного балансу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шинкар В.А., Яцко Л.Б., Яцко Г.В. Міжнародний валютний фонд та його вплив на глобальну макроекономічну політику. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. №6 (3) С. 161-164.
2. Колінець Л.Б. Роль МВФ в антикризовому управлінні. *Причорноморські економічні студії*. 2018. №25. С. 21-25.
3. Дисипативна модель глобальної рівноваги та аменсалістичні властивості сучасної економіки: монографія. І.Л. [Сазонець, А.Ю. Гладченко]; за заг. ред. В.В. Власюка. Рівне: Видавництво «Волинські обереги», 2017. 212 с.
4. Сук Ю. В. Зміст пруденційної політики МВФ: мікро- та макровиміри. Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини 31 жовтня – 1 листопада 2018 року. Умань: УДПУ, 2018. С. 46-50.
5. Самарічева Т.А. Особливості співпраці України та міжнародного валютного фонду. Правові засади організації та здійснення публічної влади. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова 17 червня 2022 року. Хмельницький: ХУУП, 2022. С. 330-332.
6. IMF lending. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending>. (Accessed: 10.04.2024).
7. Кушнір Н.О., Стойка І. І. Оцінка діяльності МВФ у системі міжнародних економічних відносин. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 175. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 27-30.
8. Олійник А.А. Особливості нагляду МВФ за валютною політикою країн-членів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. №3 (2). С. 34-39.

9. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України: за станом на 24 червня 1992 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 1992. N 33, ст. 474. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>. (Дата звернення: 12.04.2024).

10. Лабунська А.В. Правовий статус Міжнародного валютного фонду та співробітництво з Україною: Дис... доктора юрид. наук: 12.00.11 – міжнародне право. Київ: НАПрН, 2015. 268 с.

11. Чайковський Я. І. Аналітична оцінка кредитних взаємовідносин України та Міжнародного валютного фонду. *Економічна думка*. 2015. №1. С. 205-211.

12. Атаманчук З.А., Лісна В.Г. Особливості розвитку відносин України з МВФ. Prospects of modern science and education. Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference February 07 – 10, 2023. Stockholm, Sweden: 2023. С. 94-98.

13. Міжнародні валютно-кредитні відносини: навч. посіб. / Н.І. Патика; Київ: Видавництво «Знання», 2012. 566 с.

14. Міжнародні організації: навч. посіб. / Т.М. Циганкова, Т.Ф. Гордєєва; Київ: КНЕУ, 2001. 340 с.

15. Кульбіда М.В. Напрями вдосконалення співробітництва України з МВФ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №22 (2) С. 50-54.

16. Кульбіда М.В. Кредитування МВФ країн, що розвиваються. *Інтелект XXI*. 2018. №4. С. 13-18.

17. The Stand-by Arrangement. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Stand-By-Arrangement-SBA>. (Accessed: 10.05.2024).

18. The Extended Fund Facility. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Extended-Fund-Facility-EFF>. (Accessed: 10.05.2024).

19. The Rapid Financing Instrument. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Rapid-Financing-Instrument-RFI>. (Accessed: 10.05.2024).
20. The Flexible Credit Line. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Flexible-Credit-Line-FCL>. (Accessed: 10.05.2024).
21. The Short-term Liquidity Line. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Short-Term-Liquidity-Line-SLL>. (Accessed: 10.05.2024).
22. The Precautionary and Liquidity Line. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Precautionary-Liquidity-Line-PLL>. (Accessed: 11.05.2024).
23. The Stand-by Credit Facility. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Stand-by-Credit-Facility-SCF>. (Accessed: 11.05.2024).
24. The Extended Credit Facility. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Extended-Credit-Facility-ECF>. (Accessed: 11.05.2024).
25. The Rapid Credit Facility. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Rapid-Credit-Facility-RCF>. (Accessed: 11.05.2024).
26. The Resilience and Sustainability Facility. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Resilience-Sustainability-Facility-RSF>. (Accessed: 12.05.2024).
27. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Н.Р. Слав'юк, О.А. Грішнова, С.В. Глущенко; Київ: НаУКМА, 2022. 206 с.
28. Програма Stand-by. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/programa-stand-by>. (Дата звернення: 10.05.2024).
29. Міжнародний валютний фонд. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mvf>. (Дата звернення: 10.05.2024).

30. Лист про наміри та Меморандум про економічну і фінансову політику від 2 червня 2020 року. URL: <http://surl.li/ucdkf> (Дата звернення: 13.05.2024).

31. IMF Executive Board Approves US\$ 1.4 Billion in Emergency Financing Support to Ukraine. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/09/pr2269-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-in-emergency-financing-support-to-ukraine>. (Accessed: 14.05.2024).

32. Україна отримала 1,3 млрд. доларів США від МВФ. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_usd_13_billion_from_the_imf-3658. (Дата звернення: 14.05.2024).

33. Рада директорів МВФ завершила перший перегляд програми розширеного фінансування для України (EFF). Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/imf_executive_board_completes_the_first_review_under_the_extended_fund_facility_eff_arrangement_for_ukraine-4085. (Дата звернення: 14.05.2024).

34. IMF Executive Board Completes the First Review under the Extended Fund Facility (EFF) Arrangement for Ukraine. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/uk/News/Articles/2023/06/29/pr23249-ukraine-imf-exec-board-completes-1st-rev-eff-arrangement#:~:text=%>. (Accessed: 14.05.2024).

35. Виконавча рада МВФ завершила третій перегляд програми EFF: найближчим часом Україна отримає близько 880 млн доларів США. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/vikonavcha_rada_mvf_zavershila_tretii_peregliad_programi_eff_naiblizhchim_chasom_ukraina_otrimaie_blizko_880 mln_dolariv_ssha-4515. (Дата звернення: 14.05.2024).

36. Ukraine: History of Lending Commitments of April 30, 2024. International Monetary Fund. URL:

<https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberKey1=993&date1key=2024-04-30>. (Accessed: 15.05.2024).

37. Ukraine: Outstanding Purchases and Loans as of April 30, 2024. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extcred1.aspx?memberKey1=993&date1key=2024-04-30&roption=Y>. (Accessed: 15.05.2024).

38. Ukraine: Projected Payments to the IMF as of April 30, 2024. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extforth.aspx?memberkey1=993&date1key=2024-04-30&category=forth&year=2024&trxtype=repchg&overforth=f&schedule=exp&extend=y>. (Accessed: 16.05.2024).

39. Видатки державного бюджету України за 2014-2023 роки. Портал «Мінфін». URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>. (Дата звернення: 25.05.2024).

40. Клименко К.В., Савостьяненко М.В. Міжнародне фінансове співробітництво в системі забезпечення фінансової безпеки України. Сучасні питання економіки та фінансів. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана 30 жовтня 2019 року. Київ: КНЕУ, 2019. С. 125-127.

41. Клименко К.В., Савостьяненко М.В. Співробітництво України з міжнародними фінансовими партнерами в умовах воєнного стану. Фінансово-економічні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в період становлення інноваційної економіки. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції у Криворізькому національному університеті 10 листопада 2022 року. Кривий Ріг: КНУ, 2022. С. 149-154.